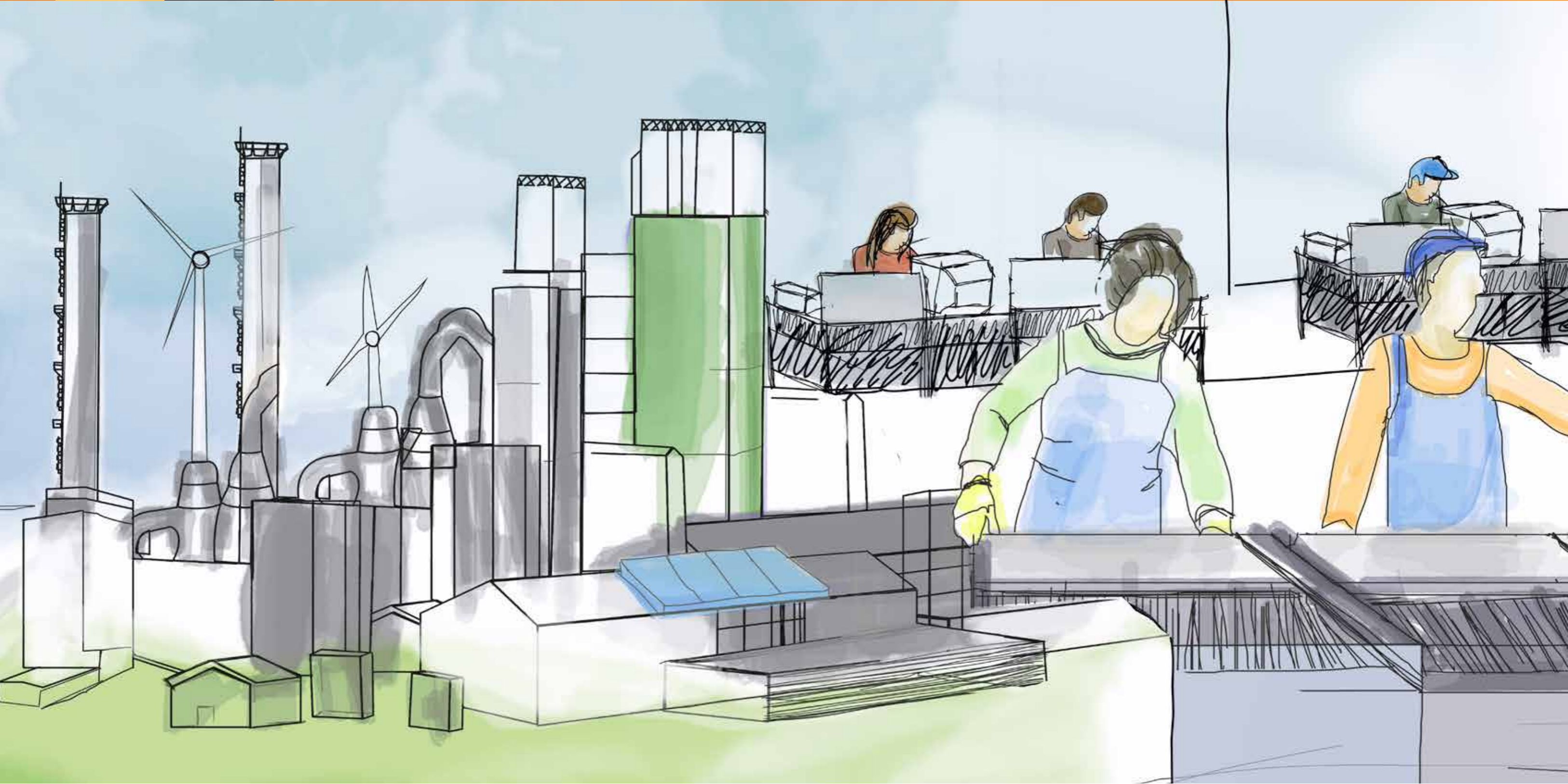

2

SANAYİ

HAZIRLAYANLAR

Yunus ERTAN, PPKB Uzmanı

İlker TOPRAK, PPKB Uzmanı

M. Sencer ÖZEN, PPKB Uzmanı

Plan Koordinatörü: M. Emin ÇAKAY, PPKB Birim Başkanı

6 1. SANAYİ GENEL DURUMU**14 2. ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİ**

- 14 Van İli Organize Sanayi Bölgesi
- 15 Erciş Organize Sanayi Bölgesi
- 15 Muş İli Organize Sanayi Bölgesi
- 16 Bitlis İli Organize Sanayi Bölgesi
- 16 Hakkari İli Organize Sanayi Bölgesi

17 3. KÜÇÜK SANAYİ SİTELERİ

- 17 VAN İLİ KÜÇÜK SANAYİ SİTELERİ
- 17 Mevcut Küçük Sanayi Siteleri
- 17 Devam Eden Küçük Sanayi Siteleri
- 18 MUŞ İLİ KÜÇÜK SANAYİ SİTELERİ
- 18 Mevcut Küçük Sanayi Siteleri
- 18 Devam Eden Küçük Sanayi Siteleri
- 19 BİTLİS KÜÇÜK SANAYİ SİTESİ
- 19 Mevcut Küçük Sanayi Siteleri
- 19 Devam Eden Küçük Sanayi Siteleri
- 19 HAKKÂRİ KÜÇÜK SANAYİ SİTESİ
- 19 Mevcut Küçük Sanayi Siteleri
- 19 Devam Eden Küçük Sanayi Siteleri

20 4. ÖNE ÇIKAN SEKTÖRLER

- 20 Üç Yıldız Analizi
- 30 Herfindahl Hirschman Endeksi

34 5. CAZİBE MERKEZLERİNİ DESTEKLEME PROGRAMI (CMDP)

- 34 2010 Yılında Başlatılan Projelere İlişkin Gerçekleşmeler
- 35 Urartu Müzesi
- 35 Van İli CMDP 2011 Yılı Uygulaması
- 36 Tekstil Kent Projesi
- 38 Tuşba Fuar ve Kongre Merkezi Projesi

- 6 Tablo 1 : 2004-2008 Yılları Arası TRB2 Gayri Safi Katma Değerleri ve Payları
- 9 Tablo 2 : 3 Yıllık Toplam, Yerel Birim Sayıları ve Oranları
- 11 Tablo 3 : TRB2 Bölgesi Sanayi Siciline Kayıtlı İşletme Sayısı
- 13 Tablo 4 : Van OSB Bilgileri
- 13 Tablo 5 : Van OSB İşletmeleri Sektörel Dağılımı
- 15 Tablo 6 : Muş OSB Bilgileri
- 16 Tablo 7 : Bitlis OSB Bilgileri
- 17 Tablo 8 : Van İli Küçük Sanayi Siteleri Bilgileri
- 18 Tablo 9 : Muş İli Küçük Sanayi Siteleri Bilgileri (2014)
- 19 Tablo 10 : Bitlis İli Küçük Sanayi Siteleri Bilgileri (2014)
- 19 Tablo 11 : Hakkari İli Küçük Sanayi Siteleri (2014)
- 21 Tablo 12 : Üç Yıldız Analizi Eşik Değerleri (2010)
- 21 Tablo 13 : Hariç Tutulan Sektörler
- 23 Tablo 14 : Bölge Yerel Birim Sayısı, Çalışan Sayısı, Ciro
- 24 Tablo 15 : Üst Bölge Yerel Birim Sayısı, Çalışan Sayısı, Ciro
- 25 Tablo 16 : 3 Yıldız Oranlamaları (Büyük, Başatlık, Uzmanlaşma)
- 26 Tablo 17 : Eşik Değer Üzerindeki Oranlar (Üst Bölge TRA, TRB ve TRC Bölgeleri)
- 26 Tablo 18 : Kriterlere göre Yıldız Alan Sektörler (Üst Bölge TRA, TRB ve TRC Bölgeleri)
- 29 Tablo 19 : Eşik Değer Üzerindeki Oranlar (Üst Bölge TR)
- 29 Tablo 20 : Kriterlere göre Yıldız Alan Sektörler (Üst Bölge TR)
- 30 Tablo 21 : Yerel Birim Sayısına göre Yoğunlaşma
- 30 Tablo 22 : Çalışan Sayısına göre Yoğunlaşma

- 7 Şekil 1 : Sanayi Gayri Safi Katma Değerinin Bölgelerdeki Oranı (%)
- 8 Şekil 2 : Kişi Başına Düşen Gayri Safi Katma Değeri
- 8 Şekil 3 : Düzey 2 Y.B.S/TR Y.B.S
- 9 Şekil 4 : Düzey 2 Sanayi Y.B.S./Düzey 2 Toplam Y.B.S.
- 10 Şekil 5 : Düzey 2 Sanayi Ç.S. / TR Sanayi Ç.S.
- 11 Şekil 6 : Düzey 2 Sanayi Ç.S./ Düzey 2 Toplam Ç.S
- 12 Şekil 7 : TRB2 Bölgesi İl Bazlı Sanayi İşletmeleri Büyüklükleri (%)
- 13 Şekil 8 : TRB2 Bölgesi Sanayi Ortak Kullanım Alanları
- 16 Şekil 9 : TRB2 Bölgesi Ticaret Etki Alanları
- 20 Şekil 10 : TRB2 Bölgesi İmalat Sanayi Mevcut ve Potansiyel Dağılımı
- 27 Şekil 11 : 162911 - Ahşaptan yapılan iş aletleri, alet gövdeleri, alet sapları, süpürge veya fırça gövdeleri ve sapları, pipo imalatı için ağaç bloklar, ayakkabı ve botların çeşitli tipteki kalıpları
- 28 Şekil 12 : 162210 - Birleştirilmiş Parke Paneller
- 31 Şekil 13 : Yerel Birim Sayısına göre Yoğunlaşma, HHI
- 31 Şekil 14 : Çalışan sayısına Göre Yoğunlaşma, HHI
- 32 Şekil 15 : Van İli Sanayi İşletmeleri Dağılımı
- 32 Şekil 16 : Muş İli Sanayi İşletmeleri Dağılımı
- 33 Şekil 17 : Bitlis İli Sanayi İşletmeleri Dağılımı
- 33 Şekil 18 : Hakkari İli Sanayi İşletmeleri Dağılımı

1. SANAYİ GENEL DURUMU

Tablo 1 : 2004-2008 Yılları Arası TRB2 Gayri Safi Katma Değerleri ve Payları

Yıl	İBBS2	Tarım		Sanayi		Hizmetler	
		PAY	KATMA DEĞER	PAY	KATMA DEĞER	PAY	KATMA DEĞER
2008	TR	8,5	72.274.585	27,2	232.475.082	64,3	549.835.548
	TRB2	21,3	1.848.498	15,8	1.365.457	62,9	5.448.754
2007	TR	8,5	64.331.717	27,8	209.515.201	63,7	480.537.624
	TRB2	22,3	1.655.995	15,3	1.137.007	62,4	4.643.402
2006	TR	9,4	62.662.754	28,2	188.646.805	62,4	417.108.706
	TRB2	23,4	1.519.596	17,1	1.112.819	59,5	3.869.902
2005	TR	10,6	60.713.747	28	160.331.023	61,3	350.669.700
	TRB2	25,4	1.512.998	17,8	1.058.483	56,9	3.388.596
2004	TR	10,7	52.997.645	28	138.411.772	61,3	303.474.641
	TRB2	24,3	1.232.822	17,3	878.473	58,3	2.953.030

(TÜİK, 2008)

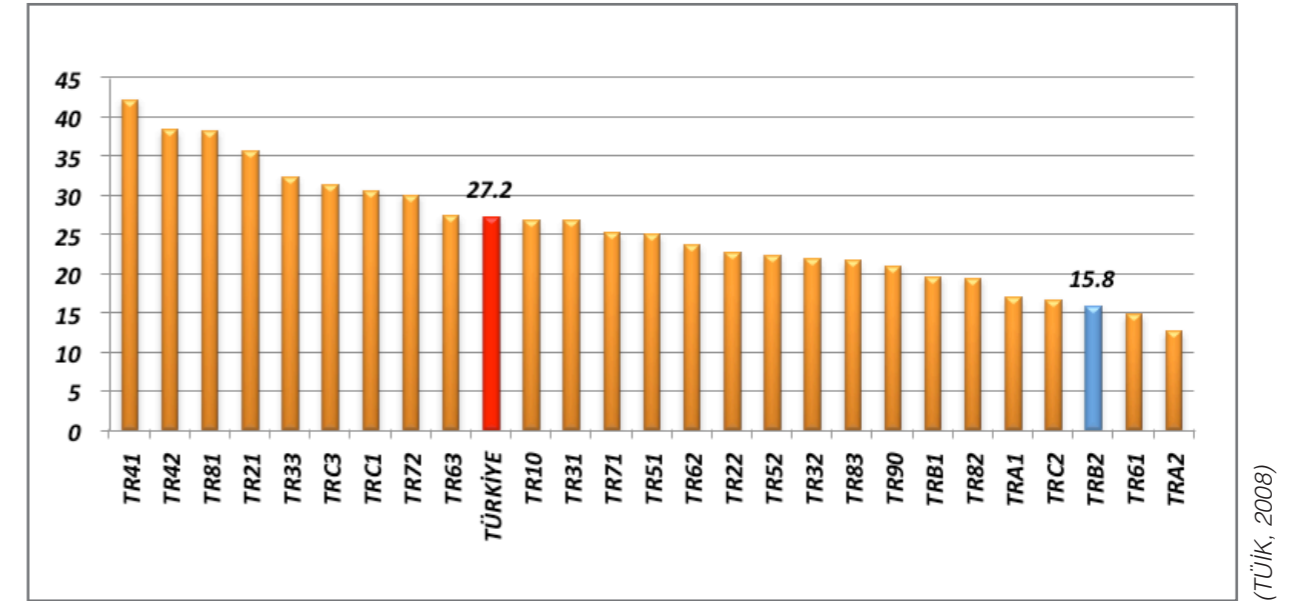
Tablo 1'de tarım, sanayi ve hizmet sektörlerinin TRB2 ve Türkiye'nin toplam katma değerinden aldığı pay ve 2004-2008 değişimi verilmiştir. 2004 yılında TRB2 Bölgesi'nde tarım GSKD 24,3, sanayi 17,3 ve hizmetler 58,3 iken 2008 yılında bu oranlar TRB2 Bölgesi için tarımda 21,3'e, sanayide 15,8'e düşmüş olup hizmetlerde ise 62,9'a yükselmiştir.

Gelişmekte olan ekonomilerde, tarımın GSKD'nin düşmesi gerekmele beraber tarımdaki düşüşün özellikle sanayi sektöründe artışla ikame edilmesi gerekmektedir. Fakat TRB2 Bölgesi'nde tarım ve sanayinin düşüşleri hizmetler sektöründeki artışla karşılık bulmuştur. Bunun sebebi bölge sanayisinin istihdam kapasitesinin düşük olması ve yeterince kalifiye olmayan nüfusun hizmetler sektöründe daha rahat iş bulabilmesidir. Tarımda istihdam edilemeyen veya tarım sektöründen ayrılan nüfusun sanayide istihdam edilebilmesi için TRB2 Bölgesi'nin hem üretim hem de istihdam kapasitesinin artırılması gerekmektedir.

TRB2 Bölgesi'nde GSKD açısından hizmetler sektörü yükselme trendinin de sayesinde ülke ortalamasına çok yakın bir değere (TRB2: 62,9, TR: 64,3) ulaşmıştır. Fakat tarımda TRB2 Bölgesi'nin GSKD Türkiye'nin tarım GSKD'nin 2,5 katıdır. Sanayide ise GSKD Türkiye değerinin sadece 0,58'i kadardır. Tarım sektörünün GSKD'nin yüksek olması sanayi sektörünün yeterince gelişmemiş olması dolayısıyla üretim faktörlerinin bir kısmının tarıma yönelmesinden kaynaklanmaktadır.

Aşağıdaki grafikte sanayinin Düzey 2 Bölgelerinde GSKD bakımından aldığı paylar gösterilmiştir:

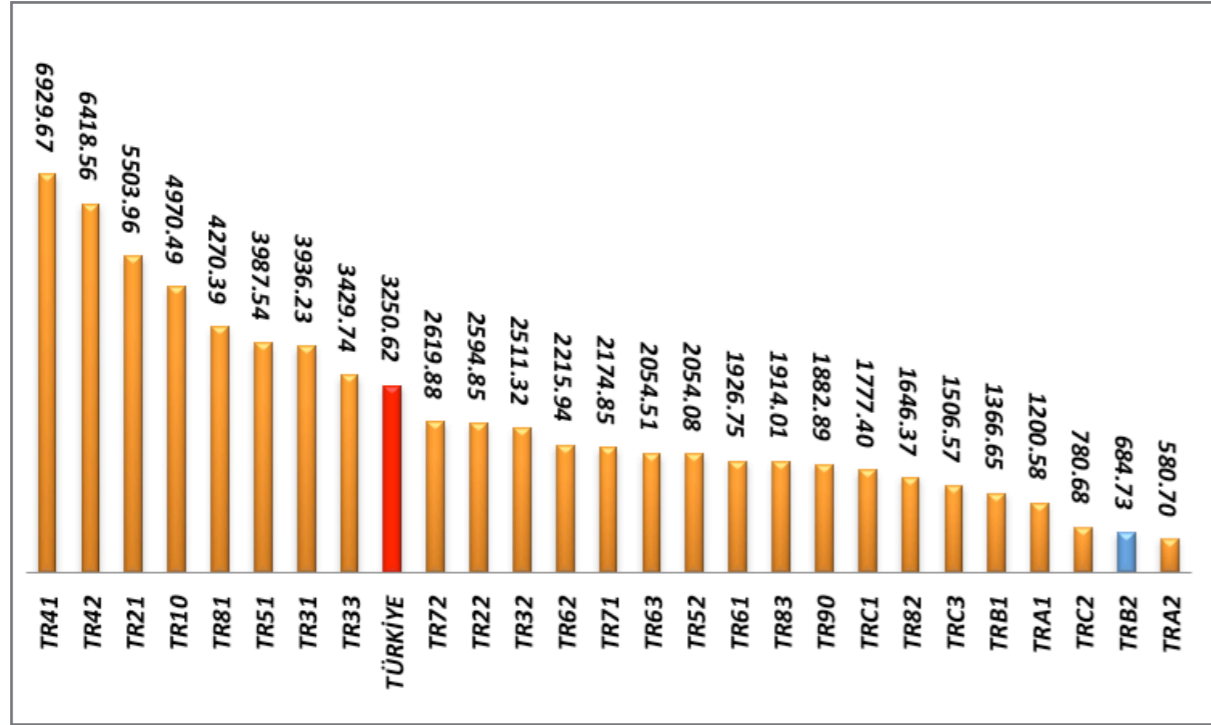
Şekil 1 : Sanayi Gayri Safi Katma Değerinin Bölgelerdeki Oranı (%)

(TÜİK, 2008)

TRB2 Bölgesi 2008 itibariyle sanayinin Bölge GSKD toplamından aldığı % 15,8'lik pay ile 26 düzey 2 Bölgesi içerisinde 24. sırada yer almaktadır. Katma değer özellikle sanayi sektöründe yaratıldığı göz önünde bulundurulduğunda, TRB2 Bölgesi'nin katma değerinin artırılması için sanayi sektörünün mutlaka geliştirilmesi gerektiği görülecektir. Katma değer artırılması için metalik olmayan mineral ürünler, kauçuk ve plastik ürünler, fabrikasyon metal ürünler, ağaç-ağaç ürünleri ve mantar ürünleri imalatı gibi bölgenin öne çıktığı sektörlerle yoğunlaşılması gerekmektedir.

Şekil 2 : Kişi Başına Düşen Gayri Safi Katma Değeri

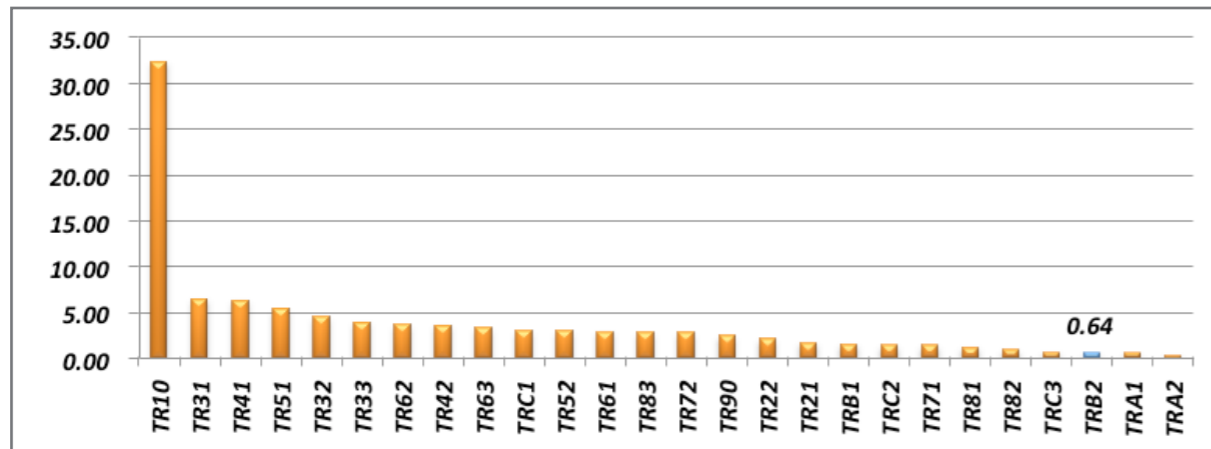

(TÜİK, 2008)

Şekil 2'de sanayinin kişi başına düşen katma değeri Düzey 2 sıralaması yer almaktadır. Bu sıralamada TRB2 Bölgesi kişi başına düşen 684,73 TL ile 25. sırada yer almaktadır. Bu grafikte dikkat çekici nokta, TR61'in sanayi GSKD payı açısından 25. sırada yer alırken sanayinin kişi başına düşen katma değerinde 16. sıraya kadar yükselmesidir. TR61'de hizmetler sektörünün çok gelişmiş olmasından dolayı sanayinin payı düşük kalmaktadır.

TRB2 sanayi sektörü GSKD sıralamasındaki durum yerel birim sayısı, çalışan sayısı ve ciroda da benzer şekilde gözlenmekte olup aşağıda grafiklerle görselleştirilmiştir.

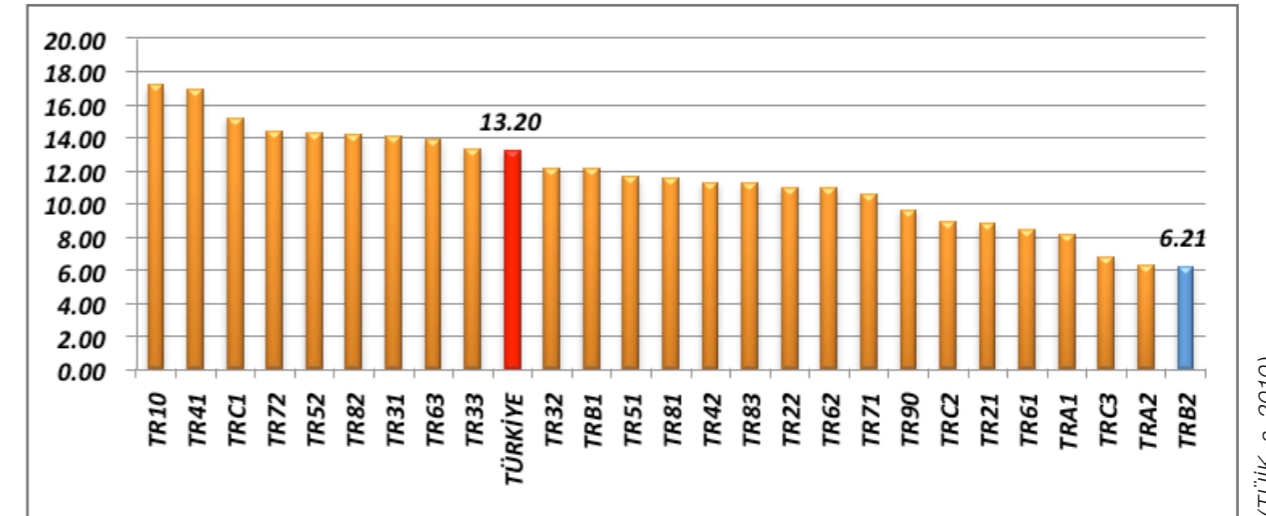
Şekil 3 : Düzey 2 Y.B.S./TR Y.B.S.

(TÜİK, 2011)

TRB2 Bölgesi'nin imalat sanayideki yerel birim sayısı Türkiye'nin toplam yerel birim sayısının, % 0,64'ünü oluşturup bu değişkende Düzey 2 Bölgeleri arasında 24. sırada yer almaktadır.

Şekil 4 : Düzey 2 Sanayi Y.B.S./Düzey 2 Toplam Y.B.S.

(TÜİK, s. 2010)

Türkiye'de imalat sanayi, yerel birim sayısının toplam yerel birim sayısına oranı % 13,20 iken TRB2 Bölgesi'nde aynı oran sadece % 6,21 olup düzey 2 bölgeleri arasında 26. sıradadır. TRB2 Bölgesi'ndeki yerel birim sayısının toplam yerel birim sayısına oranı % 6,21 olmasına rağmen, sanayinin GSKD % 15,8'dir. Bu da sanayide yaratılan GSKD'in tarım ve hizmetlere nispeten çok yüksek olduğunu gösterir.

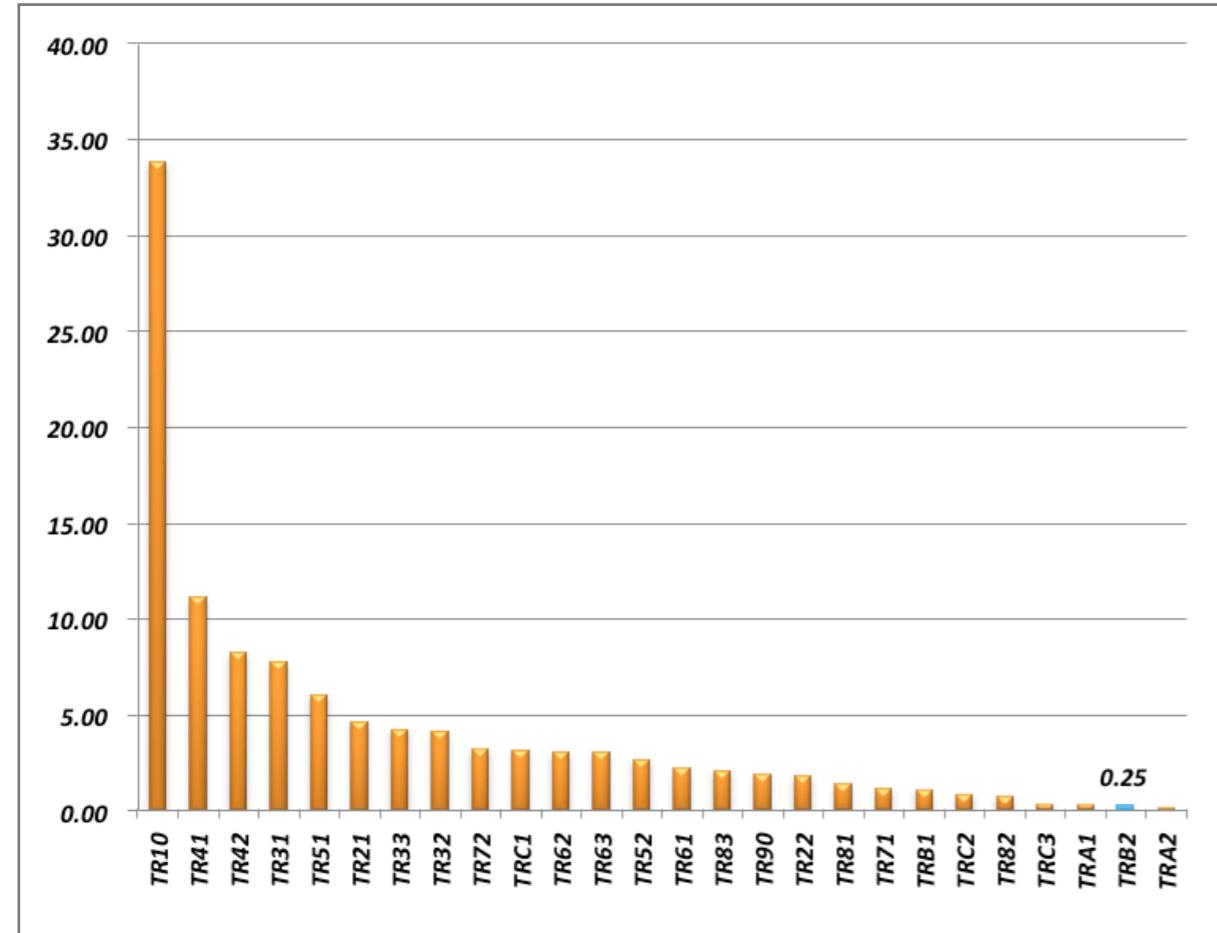
Tablo 2 : 3 Yıllık Toplam, Yerel Birim Sayıları ve Oranları

	Yıllar	Toplam Yerel Birim Sayısı	İmalat Sanayi Yerel Birim Sanayi	İmalat Y.B.S./Toplam Y.B.S.
TRB2	2009	38 653	2 109	5,45%
	2010	33 828	2 100	6,21%
	2011	50 437	3 028	6%
TR	2009	2 635 221	344 608	13,1%
	2010	2 488 037	328 440	13,20%
	2011	3 422 163	397 739	11,6%

(TÜİK, 2011)

2009-2011 yıllarında Türkiye imalat sanayi yerel birim sayısının toplam yerel birim sayısına oranında düşüş yaşanırken aynı oranda TRB2 Bölgesi'nde artış gözlenmektedir. Gerçekleşen artışa rağmen Türkiye ortalamasının oldukça altındadır.

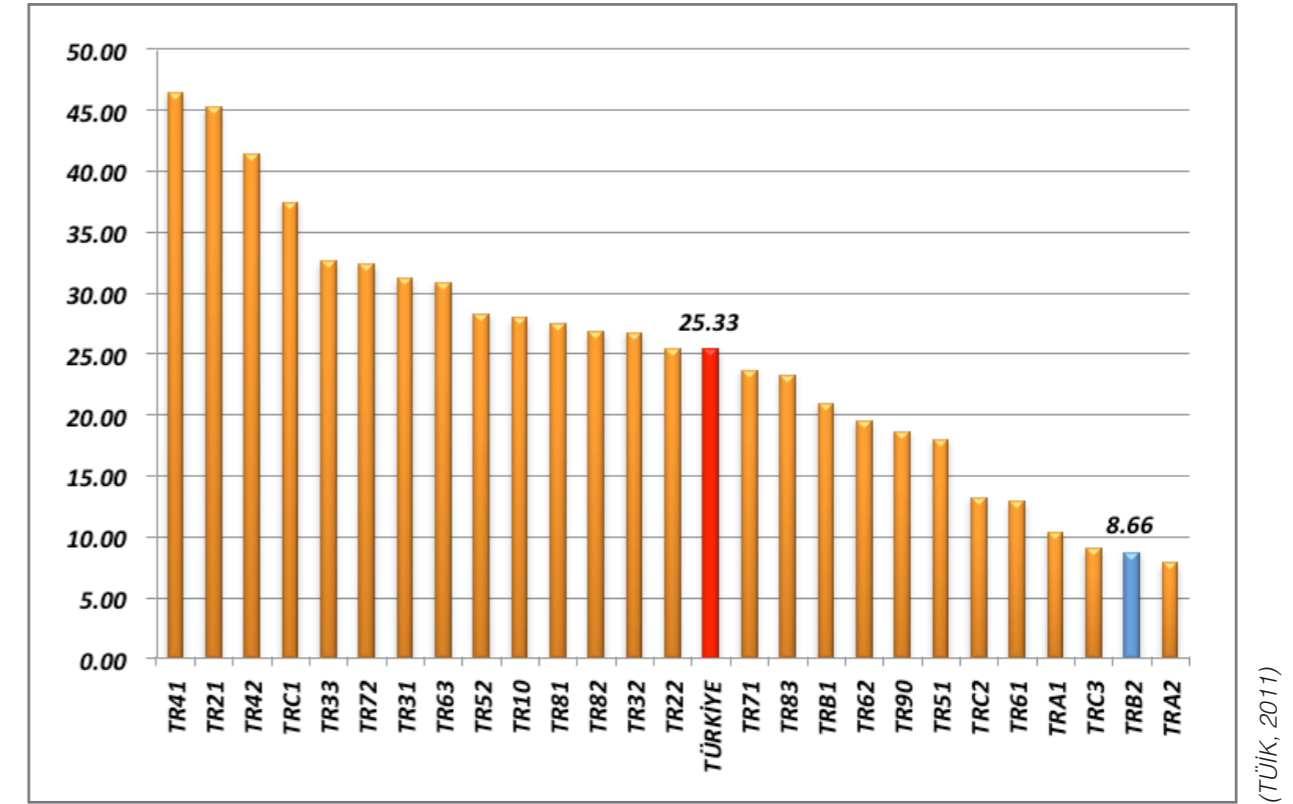
Şekil 5 : Düzey 2 Sanayi Ç.S. / TR Sanayi Ç.S.

(TÜİK, 2011)

TRB2 Bölgesi'nde sanayi sektöründe çalışanların sayısı Türkiye'de aynı sektörde çalışanların sayısının % 0,25'i kadar olup Düzey 2 bölgeleri arasında 25. sıradadır. Yerel birim sayısı oranı % 0,64 iken çalışan sayısının % 0,25 olması TRB2 Bölgesi'nde işletmelerin ortalama olarak daha az çalışana sahip olduğunu gösterir. 2010 istatistiklerine bakıldığında TRB2 Bölgesi'nde her imalat sanayi yerel biriminde ortalama olarak sadece 3,25 kişi istihdam edilirken bu oran Türkiye genelinde 8,66 kişidir.

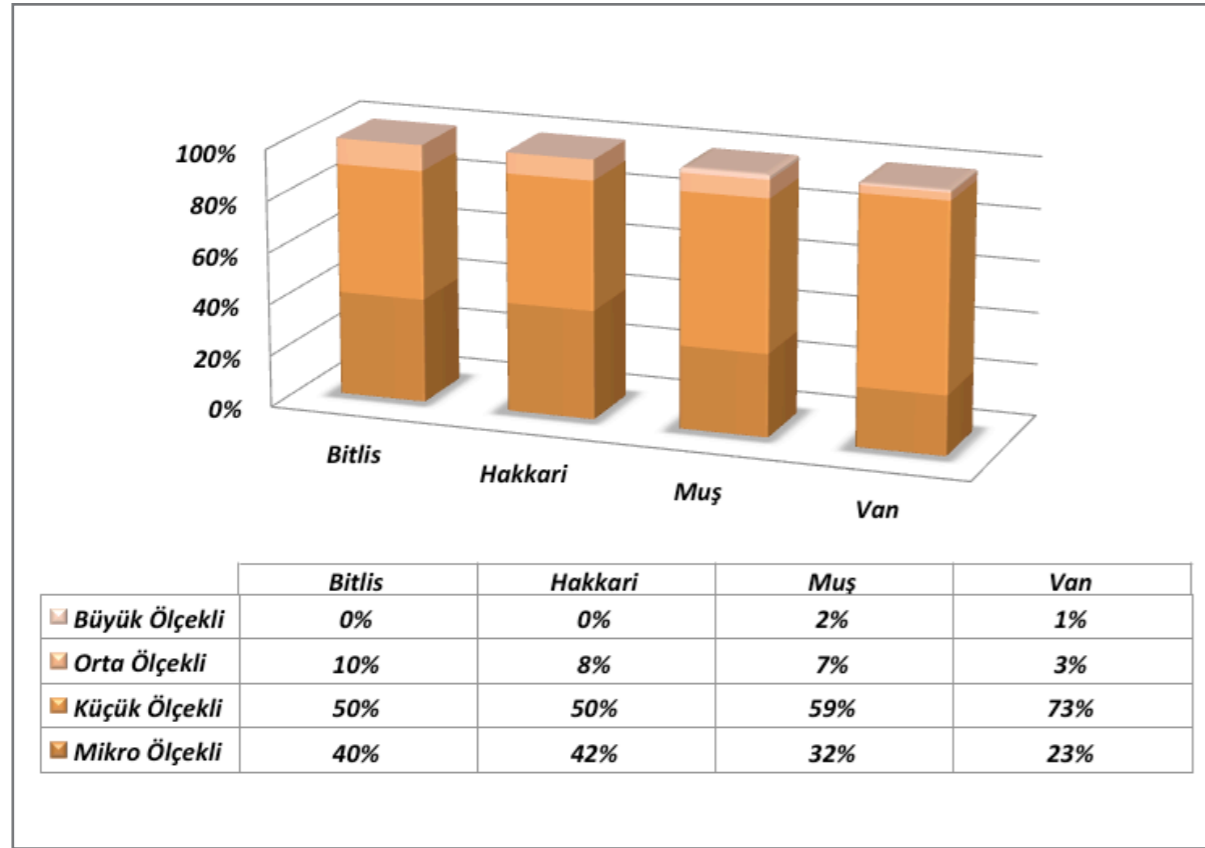
Şekil 6 : Düzey 2 Sanayi Ç.S./ Düzey 2 Toplam Ç.S

(TÜİK, 2011)

TRB2 Bölgesi'nde imalat sanayinde çalışanların sayısının toplam çalışan sayısına oranı % 8,66 olup Düzey 2 Bölgeleri sıralamasında 25. sırada yer almaktadır. Aynı oran Türkiye'de % 25,33'tür ve bu oran TRB2 Bölgesi'nin oranının yaklaşık 3 katıdır. Ayrıca, sanayide çalışanların payının % 8,66 olmasına rağmen toplam GSKD'in % 15,8'ini oluşturduğu göz önünde bulundurulursa sanayide çalışanların diğer sektörlere göre daha verimli olduğu görülebilir.

Şekil 7 : TRB2 Bölgesi İl Bazlı Sanayi İşletmeleri Büyüklükleri (%)

(BSBT, 2012)

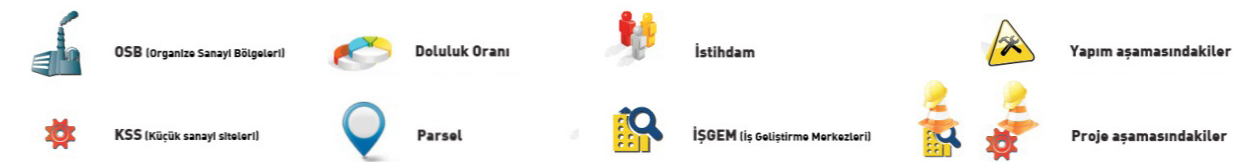
TRB2 Bölgesi'nde yer alan sanayi işletmelerinin % 93'ü küçük ve mikro ölçekli işletmelerden oluşmaktadır. Yukarıda bahsi geçtiği üzere çalışan sayısının ve toplam GSKD içerisinde sanayinin payının az olmasının en önemli sebebi; bölgedeki, sanayi işletmelerinin büyük çoğunluğunun mikro ve küçük işletmelerden oluşmasıdır. Katma değer artırılamamasının sebebi de yine mikro ve küçük olan bu işletmelerin kısa vadede ekstra maliyet olarak gördükleri AR-GE ve yenilikçilik gibi faaliyetlere yanaşmak istememeleridir.

Tablo 3 : TRB2 Bölgesi Sanayi Siciline Kayıtlı İşletme Sayısı

TRB2 Bölgesi Sanayi Siciline Kayıtlı İşletme Sayısı			
Van	Muş	Bitlis	Hakkari
151	77	49	37

(BSTBİM, 2013)

Şekil 8 : TRB2 Bölgesi Sanayi Ortak Kullanım Alanları

2. ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİ

Van İli Organize Sanayi Bölgesi;

- Toplam 514 hektar büyüklüğünde olan Van OSB'nin faal olarak kullanımdaki kısmı 171 ha, Keşif ve İhale Aşamasındaki kısmı 60 ha, İmar Planı aşamasındaki kısmı ise 283 ha.
- 2006 yılında tamamlanmıştır.
- Üretime geçen parsellerde istihdam 1800-2000 arasında değişmektedir.
- Ağırlıklı sektör grubu, gıda, çimento ve petrol ürünleri sanayidir.

BÖLGEDEKİ TOPLAM PARSEL SAYISI (Mevcut 90 + ilave 51 = 141)	141 Parsel
TAHSİSİ YAPILAN TOPLAM PARSEL SAYISI	141 Parsel
Yoğun yatırım talebi üzerine çalışmaları başlayan 60 ha'lık yeni etap için OSB Yönetimine arsa talebinde bulunan toplam firma sayısı	161

Tablo 4 : Van OSB Bilgileri

FAAL ÜRETİMDE OLAN FİRMALAR	85	FİRMA	92	PARSEL
ÜRETİME ARA VEREN FİRMALAR	5	FİRMA	5	PARSEL
DENEME ÜRETİMİ YAPAN FİRMALAR	11	FİRMA	11	PARSEL
BİNA İNŞAATI BİTEN FİRMALARI	12	FİRMA	13	PARSEL
KABA İNŞAATI DEVAM EDEN FİRMALAR	5	FİRMA	12	PARSEL
TEMEL ATMA AŞAMASINDA OLAN FİRMALAR	2	FİRMA	4	PARSEL
PROJE AŞAMASINDA OLAN FİRMALAR	3	FİRMA	11	PARSEL
BOŞ VE İPTAL EDİLEN	7	FİRMA	7	PARSEL
TOPLAM	130	FİRMA	141	PARSEL

(VAN OSB, 2014)

- Van OSB'de sektörel olarak durum aşağıdaki gibidir;

Tablo 5 : Van OSB İşletmeleri Sektörel Dağılımı

SEKTÖR	FİRMA SAYISI	SEKTÖR	FİRMA SAYISI
BETON YAPI ELEMANLARI	8	MERMER	4
GIDA	31	MOBİLYA	8
İNŞAAT	16	PLASTİK	14
KÂĞIT	3	DİĞERLERİ	44
KİMYA	2	TOPLAM	130

(VAN OSB, 2014)

Erciş Organize Sanayi Bölgesi;

Erciş'e yapılması planlanan OSB için, müteşebbis heyet kurulmuş olup yer tespiti de yapılmıştır. Seçilen yerin mera arazisi olması dolayısıyla, vasıf değişikliği ile ilgili çalışmalar devam etmektedir. Konuyla ilgili Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın açıklaması aşağıdaki gibidir:

"Yer Seçimi Komisyonu'nca 55 hektar büyüklüğündeki alan incelenmiştir. Komisyonca incelenen 55 hektar büyüklüğündeki alanın sınırları esas alınarak; onaylı kadastral paftaya göre OSB sınırları içinde yer alan 207 no.lu mera vasıflı parselin vasıf değişikliğinin yapılabilmesi için Mera Kanunu'nun ilgili hükmü gereğince, Bilim San. ve Tek. İl Müd. vasıtasıyla Gıda, Tar. ve Hay. İl Müd.'ne başvurulması, vasıf değişikliğinin uygun görüldüğüne ilişkin İl Mera Kom. Kararı'nın, 20 yıllık ot bedelinin yatırıldığı gösterir banka dekontunun, Maliye Hazinesi adına tescilinin yapılmasını müteakip ilgili Tapu Müdü lüğü'nce onaylı tapu senedinin bir kopyasının, vasıf değişikliği ve tescili yapılmış parselin işlendiği ilgili Kadastro Müdürlüğü'nce onaylı 1/5.000 ölçekli kadastral paftanın, ilgili Tapu Müdürlüğü'nce onaylı mülkiyet listesinin, ilgili kurumca onaylı eksik olan 1/1.000 ölçekli halihazır haritanın bir kopyasının ve halihazır haritaların tamamını kapsayan sayısal CD kaydının hazırlanarak, Bakanlığımıza gönderilmesi 21.10.2011 tarih ve 2559 sayılı yazımız ile Van Valiliği'nden istenmiştir.

Muş İli Organize Sanayi Bölgesi;

Tablo 6 : Muş OSB Bilgileri

ADI	MUŞ OSB
ADRES	KONUKBEKLER BELDESİ - MUŞ
TOPLAM DÖNÜM HEKTAR	1760 Dönüm (176.0 Hektar)
İMARA AÇILAN ALAN	90 Dönüm (9.0 Hektar)
GELİŞME ALANI	86 Dönüm (8.6 Hektar)
TOPLAM PARSEL SAYISI	54
TAHSİS EDİLEN PARSEL SAYISI	35
BOŞ PARSEL SAYISI	19
ARSA TAHSİSİ YAPILAN FİRMA SAYISI	31
TOPLAM İŞYERİ SAYISI	13

(MUŞ OSB, 2014)

- 2007 yılında tamamlanmıştır.
- Bölgedeki 54 adet sanayi parselinin 35 adedi tahsis edilmiştir. Tahsis edilen parsellerin 7 adedi üretim, 6 adedi inşaat, 22 adedi proje aşamasındadır. 19 adet parsel tahsis edilmemiştir.
- Üretime geçen parsellerde yaklaşık 50 kişi istihdam edilmektedir.

Bitlis İli Organize Sanayi Bölgesi;**Tablo 7 : Bitlis OSB Bilgileri**

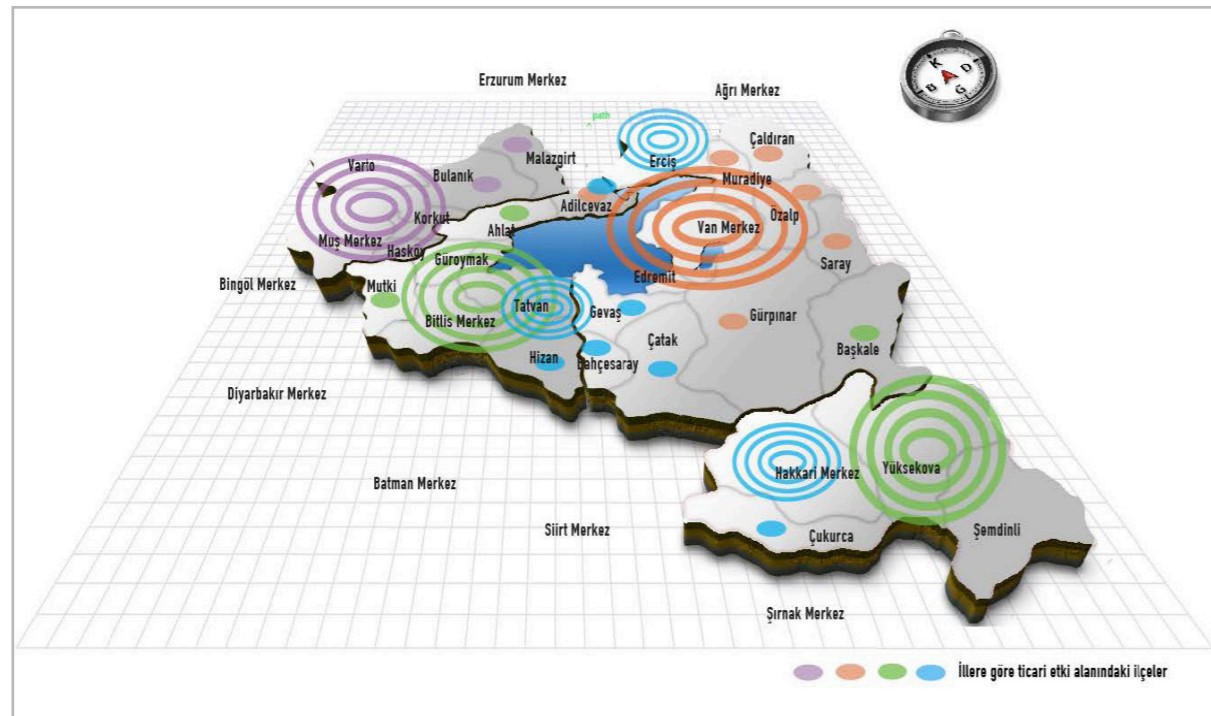
Parsel Büyüklüğü	Parsel Sayısı	Toplam Alan (ha)	Oran(%)
A (2000-4000 m ²)	10	3.69	11.30
B (4001-7000 m ²)	41	21.60	66.20
D (10001-20000 m ²)	4	7.34	22.50
Toplam	55	32.63	100.00

(BITLİS OSB, 2014)

- 2011 yılı Yatırım Programı'nda "59 hektar" olarak ve 500.000.-TL ödenekle yer almaktadır.
- Altyapı yapım işi fiziki gerçekleşmesi % 35'tir.
- Bölgede 55 adet sanayi parseli bulunmaktadır.

Hakkari İli Organize Sanayi Bölgesi;

- Hakkari ilinde Organize Sanayi Bölgesi bulunmamaktadır.

Şekil 9 : TRB2 Bölgesi Ticaret Etki Alanları**3. KÜÇÜK SANAYİ SİTELERİ****VAN İLİ KÜÇÜK SANAYİ SİTELERİ****Mevcut Küçük Sanayi Siteleri;**

Van ilinde 1.228'i dolu olmak üzere, toplam 1.943 iş yeri kapasiteli 6 adet Küçük Sanayi Sitesi bulunmaktadır. Bu KSS'lerin yerleri, doluluk oranları ve buralarda istihdam edilen kişi sayısı aşağıdaki tablodan görülebilir.

Tablo 8 : Van İli Küçük Sanayi Siteleri Bilgileri (2014)

KÜÇÜK SANAYİ SİTESİ ADI	İŞ YERİ SAYISI	DOLU İŞYERİ SAYISI	BOŞ İŞYERİ SAYISI	DOLULUK ORANI (%)	İSTİHDAM
VAN YENİ KSS	1122	594	528	52,9	1218
VAN MARANGOZLAR KERESTECİLER HIZARCILAR KSS	169	168	1	99,4	447
YENİ VAN MARANGOZLAR KERESTECİLER HIZARCILAR KSS	225	213	12	94,6	264
ERCİŞ KSS	253	253	0	100	823
ERCİŞ II KSS	95	TAŞINMA AŞAMASINDA	TAŞINMA AŞAMASINDA	-	-
ÇALDIRAN KSS	79	TAŞINMA AŞAMASINDA	TAŞINMA AŞAMASINDA	-	-
TOPLAM: 6 ADET KSS	1943	1228	541	63,2	2752

(BSTBİM, 2014)

Devam Eden Küçük Sanayi Siteleri:

- Erciş II Küçük Sanayi Sitesi:
 - 2011 yılı Yatırım Programı'nda "100 işyeri altyapı" olarak ve 1.000.000.-TL ödenekle yer almaktadır.
 - 96 işyeri yapım işi fiziki gerçekleşmesi % 78'dir.
- Çaldıran Küçük Sanayi Sitesi:
 - 2011 yılı Yatırım Programı'nda "79 işyeri, altyapı" olarak ve 1.000.000.-TL ödenekle yer almaktadır.
 - 79 işyeri yapım işi fiziki gerçekleşmesi % 27'dir.
- Gevaş Küçük Sanayi Sitesi:
 - 2011 yılı Yatırım Programı'nda "60 işyeri altyapı" olarak ve 629.000.-TL ödenekle yer almaktadır.
 - Kooperatifçe hazırlanacak projelerinin onaylanmasına müteakip keşif ve ihale aşamasına geçebilecektir.

MUŞ İLİ KÜÇÜK SANAYİ SİTELERİ

Mevcut Küçük Sanayi Siteleri:

Muş ilinde 361 işyerilik 5 adet Küçük Sanayi Sitesi bulunmaktadır. Bu KSS'lerin yerleri, proje başlama-bitiş tarihleri ve doluluk oranları aşağıdaki tablodan görülebilir.

Tablo 9 : Muş İli Küçük Sanayi Siteleri Bilgileri (2014)

KÜÇÜK SANAYİ SİTESİ ADI	BAŞLAMA VE BİTİŞ TARİHİ	İŞ YERİ SAYISI	DOLU İŞYERİ SAYISI	BOŞ İŞYERİ SAYISI	DOLULUK ORANI (%)
MUŞ MALAZGİRT KSS	1986-2004	82	52	30	63
MUŞ MERKEZ KSS	1987-1995	300	300	0	100
MUŞ MERKEZ III. (ALPASLAN) KSS	1998-2001	43	43	0	100
MUŞ BULANIK KSS (DAP)	1995-2005	66	66	0	100
MUŞ MERKEZ II (BİRLİK) KSS (DAP)	1997-2005	70	70	0	100
TOPLAM: 5 ADET KSS		561	531	30	94,6

(BSTBİM, 2014)

Devam Eden Küçük Sanayi Siteleri:

- Varto Küçük Sanayi Sitesi:

-60 işyeri kapasiteli Varto KSS'nin inşaat çalışmaları devam etmektedir. İnşaat çalışmalarının yıl içinde tamamlanması öngörülmektedir.(08.01.2015 tarihi itibarıyla)

BİTLİS KÜÇÜK SANAYİ SİTESİ

Mevcut Küçük Sanayi Siteleri:

Bitlis ilinde 558 işyerilik 5 adet Küçük Sanayi Sitesi bulunmaktadır. Bu KSS'lerin yerleri, proje başlama-bitiş tarihleri ve doluluk oranları aşağıdaki tablodan görülebilir.

Tablo 10 : Bitlis İli Küçük Sanayi Siteleri Bilgileri (2014)

KÜÇÜK SANAYİ SİTESİ ADI	BAŞLAMA VE BİTİŞ TARİHİ	İŞ YERİ SAYISI	DOLU İŞYERİ SAYISI	BOŞ İŞYERİ SAYISI	DOLULUK ORANI (%)	MEVCUT İSTİHDAM SAYISI
BİTLİS KSS	1987-2000	114	86	28	75,4	86
TATVAN KSS	2000-2004	250	250	0	100	750
AHLAT KSS	1987-1997	70	40	30	57,1	80
AHLAT SELÇUKLU KSS	2006-2012	60	50	10	83,3	50
GÜROYMAK KSS	1986-1997	64	50	14	78,1	200
TOPLAM: 5 ADET KSS		558	476	82	85,3	1166

(BSTBİM, 2014)

Devam Eden Küçük Sanayi Siteleri:

- Hizan Küçük Sanayi Sitesi:

-Bitlis, Bilim Sanayi Ticaret İl Müdürlüğü'nden alınan bilgiye göre kuruluş aşamasındadır.

HAKKÂRİ KÜÇÜK SANAYİ SİTESİ

Mevcut Küçük Sanayi Siteleri:

Hakkâri ilinde 100 işyerilik 2 adet Küçük Sanayi Sitesi bulunmaktadır. Bu KSS'lerin yerleri, proje başlama-bitiş tarihleri ve doluluk oranları aşağıdaki tablodan görülebilir.

Tablo 11 : Hakkari İli Küçük Sanayi Siteleri (2014)

KÜÇÜK SANAYİ SİTESİ ADI	BAŞLAMA VE BİTİŞ TARİHİ	İŞ YERİ SAYISI	DOLU İŞYERİ SAYISI	BOŞ İŞYERİ SAYISI	DOLULUK ORANI (%)
HAKKÂRİ MERKEZ (ÖRNEK) KSS	1985-2001	50	50	0	100
HAKKÂRİ YÜKSEKOVA KSS	1985-1993	50	50	0	100
TOPLAM: 2 ADET KSS		100	100	0	100

(BSTBİM, 2013)

Devam Eden Küçük Sanayi Siteleri:

- Şemdinli'de 50 işyeri kapasiteli KSS yapım aşamasındadır.

4. ÖNE ÇIKAN SEKTÖRLER

Kümelenme çalışması için odaklanılması gereken sektörler, bölgede öne çıkan sektörlerdir. Bu sektörlerin belirlenmesi için analiz yöntemi olarak 3 Yıldız Modeli uygulanmıştır. Ayrıca, çalışan sayısı ve yerel birim sayısı yoğunlaşmalarının saptanması için de Herfindahl-Hirschman Endeksi (HHI) kullanılmıştır.

Şekil 10 : TRB2 Bölgesi İmalat Sanayi Mevcut ve Potansiyel Dağılımı

ÜÇ YILDIZ ANALİZİ

Neden 3 Yıldız Analizi

TRB2 Bölgesi için elde edilebilecek verilerin en etkin kullanılabileceği ve yorumlanabileceği model olarak 3 Yıldız Analizi öne çıkmaktadır. Bu model sayesinde; TRB2 Bölgesi için yerel birim sayıları, istihdam ve cirolar göz önünde bulundurularak hangi sektörlerin ön plana çıkacağı belirlenebilmektedir. Öncelikle modelin 3 temel kriteri vardır; büyüklük, başatlık ve uzmanlaşma. Bu kriterlerin her biri için eşik değerler belirlenmiş olup bir sektörün öne çıkabilmesi veya yıldız alabilmesi için belirlenmiş olan eşik değerlerin üzerine çıkması gerekmektedir. Her 3 değişkenin eşik değerini aşan sektörler 3 yıldız almış olup rekabetçi sektörler olarak kabul edilecektir. Rekabetçilik gücü yüksek olan bu sektörler aynı zamanda kümelenme potansiyeli taşıyan sektörlerdir. Kullanılacak değişkenler aşağıda açıklanmıştır:

Tablo 12 : Üç Yıldız Analizi Eşik Değerleri (2010)

Kriterler	Açıklama	Eşik Değeri
Büyüklik	(ei/Ei): Bölgede ilgili sektördeki işyeri sayısı, çalışan sayısı ve ciro miktarının Üst Bölge genelinde ilgili sektördeki işyeri sayısı, çalışan sayısı ve ciro miktarına oranı	14,3
Başatlık	(ei/en): Bölgede ilgili sektördeki işyeri sayısı, çalışan sayısı ve ciro miktarının Bölgenin tüm sektörlerindeki işyeri sayısı, çalışan sayısı ve ciro miktarına oranı	5,6
Uzmanlaşma	(ei/en) / (Ei/EN)	1

* e : TRB2 Bölgesi

* i : İmalat Sanayi Altındaki İlgili Sektör

* E : Üst Bölge (Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgesi; TRA, TRB, TRC)

* n : İmalat Sanayi Toplamı

* 7 Düzey 2 Bölgesi göz önünde bulundurulduğu için $1/7 \cdot 100 = 14,285714286$ oranı kullanılmıştır.

* Bölgede 18 sektör analiz edildiği için $1/18 \cdot 100 = 5,555555556$ oranı kullanılmıştır.

Analizde NACE Rev. 2 sınıflandırması kullanılmıştır. NACE Rev. 2'ye göre toplamda 24 alt sektör olmasına rağmen 11 kodlu İçeceklerin İmalatı alanında sadece 1 işletme görüldüğünden gizlilik ilkesi gereği veri açıklanmadığından ve 5 alt sektörde de TRB2 Bölgesi'nde üretim olmadığından analiz 18 alt sektör üzerinde yürütülmüştür. Hariç tutulan sektörler aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 13 : Hariç Tutulan Sektörler

İmalat Sanayi
11 - İçeceklerin imalatı
12 - Tütün ürünleri imalatı
21 - Temel eczacılık ürünlerinin ve eczalığa ait malzemelerin imalatı
24 - Ana metal sanayi
26 - Bilgisayarların, elektronik ve optik ürünlerin imalatı
30 - Diğer ulaşım araçlarının imalatı

KRİTERLER

Büyüklik

Büyüklik kriterinde TRB2 Bölgesi'nde ilgili sektördeki işyeri sayısı, çalışan sayısı ve ciro miktarının Üst Bölge genelinde ilgili sektördeki işyeri sayısı, çalışan sayısı ve ciro miktarına oranı hesaplanmaktadır. Üst Bölge olarak kabul edilen TRA, TRB, TRC Bölgeleri'nde, 7 düzey 2 alt bölgesi bulunmaktadır. Burada; TRB2 Bölgesi'nin belli bir sektörde ön planda olduğundan bahsedilebilmesi için payının ortalamasının üzerinde olması gerekmektedir. Bu ortalama $e_i/E_i = (1/7) * 100 = 14,3$ olarak hesaplanmıştır. Bu eşğin üzerine çıkıldığında ilgili alanda 1 yıldız alınmış olur.

Başatlık

Başatlık kriterinde TRB2 Bölgesi'nde ilgili sektördeki işyeri sayısı, çalışan sayısı ve ciro miktarının yine TRB2 Bölgesi'nin tüm sektörlerindeki işyeri sayısı, çalışan sayısı ve ciro miktarına oranı hesaplanmaktadır. Bu oran bir sektörün aynı bölgenin imalat sanayisindeki toplamdan ne kadar pay aldığı görülmektedir. TRB2 Bölgesi'nde üretim yapılan ve verisine ulaşılabilen 18 alt sektör bulunduğundan bir sektörün bu kriterden yıldız alabilmesi için $e_i/e_n = (1/18) * 100 = 5,6$ değerinden daha büyük bir değer alması gerekmektedir.

Uzmanlaşma

$(e_i/e_n)/(E_i/E_n)$ şeklinde formüle edilen uzmanlaşma kriterinde ise bir sektörün alt bölgedeki toplam imalat sanayindeki payının aynı sektörün Üst Bölge'deki miktarının yine Üst Bölge'deki toplam imalat sanayiye oranına bölünmesiyle elde edilir. Çıkan sonuç 1 eşik değerinden büyük ise ilgili sektör uzmanlaşma kriterinden yıldız alır. Bu kriterle alt bölgede hangi sektörde karşılaştırmalı üstünlüğün olduğu ölçülür.

Analiz

TRA1, TRA2, TRB1, TRB2, TRC1, TRC2, TRC3 Düzey 2 bölgelerinde NACE Rev. 2 sınıflamasına göre imalat sanayi alt sektörleri yerel birim sayısı, çalışan sayısı ve cirolar Tablo 14'te belirtilmiştir. TRB2 Bölgesi'nde üretimi olmayan veya verisi açıklanmayan sektörler Üst Bölge'de de hariç tutulmuştur.

Tablo 14 : Bölge Yerel Birim Sayısı, Çalışan Sayısı, Ciro

TRA TRB VE TRC BÖLGELERİ TOPLAMI			
Kısım C	İşyeri Sayısı	Çalışan Sayısı	Ciro
Toplam	27.486	157.871	22.222.978.133
10 - Gıda ürünleri imalatı	5.102	33.311	5.992.287.829
13 - Tekstil ürünleri imalatı	1.526	47.135	8.298.805.358
14 - Giyim eşyalarının imalatı	3.946	13.375	806.287.241
15 - Deri ve ilgili ürünlerin imalatı	425	2.868	284.904.744
16 - Ağaç, ağaç ürünleri ve mantar ürünleri imalatı	2.891	3.999	223.495.420
17 - Kağıt ve kağıt ürünlerinin imalatı	1	1.812	21.093.629
18 - Kayıtlı medyanın basılması ve çoğaltılması	670	1.862	61.094.207
20 - Kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı	43	162	117.779.387
21 - Temel eczacılık ürünlerinin ve eczalığa ait malzemelerin imalatı	147	999	303.055.070
22 - Kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı	1.430	10.737	2.089.170.990
23 - Diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı	1.593	15.514	2.587.422.680
25 - Makine ve teçhizat hariç, fabrikasyon metal ürünleri imalatı	5.127	10.223	529.595.944
27 - Elektrikli teçhizat imalatı	437	2.195	163.219.555
28 - Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat imalatı	350	2.643	226.228.478
29 - Motorlu kara taşıtı, treyler (romörk) ve yarı treyler (romörk) imalatı	72	525	82.331.565
31 - Mobilya imalatı	2.319	6.241	224.422.635
32 - Diğer İmalatlar	877	2.963	160.801.607
33 - Makine ve donanımların kurulumu ve onarımı	460	1.307	50.981.794

Tablo 14'te TRB2 Bölgesi imalat sanayi alt sektörlerinin yerel birim sayısı, çalışan sayısı ve ciro verileri yer almaktadır.

Tablo 15 : Üst Bölge Yerel Birim Sayısı, Çalışan Sayısı, Ciro

TRB2 (Van, Muş, Bitlis, Hakkari)			
Kısım C	İşyeri Sayısı	Çalışan Sayısı	Ciro
Toplam	2.100	6.824	671.286.661
10 - Gıda ürünleri imalatı	266	2.366	287.001.017
13 - Tekstil ürünleri imalatı	10	(***)	(***)
14 - Giyim eşyalarının imalatı	370	485	7.915.764
15 - Deri ve ilgili ürünlerin imalatı	4	27	(***)
16 - Ağaç, ağaç ürünleri ve mantar ürünleri imalatı	507	567	10.006.273
17 - Kağıt ve kağıt ürünlerinin imalatı	3	(***)	(***)
18 - Kayıtlı medyanın basılması ve çoğaltılması	113	280	8.928.151
20 - Kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı	3	(***)	(***)
21 - Temel eczacılık ürünlerinin ve eczalığa ait malzemelerin imalatı	7	55	3.992.197
22 -Kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı	109	344	17.470.620
23 - Diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı	166	1.470	248.334.257
25 - Makine ve teçhizat hariç, fabrikasyon metal ürünleri imalatı	309	404	28.843.548
27 - Elektrikli teçhizat imalatı	50	82	6.320.387
28 - Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat imalatı	8	72	4.028.755
29 - Motorlu kara taşıtı, treyler (romörk) ve yarı treyler (romörk) imalatı	3	(**)	(**)
31 - Mobilya İmalatı	100	181	4.330.221
32 - Diğer İmalatlar	36	44	474.902
33 - Makine ve donanımların kurulumu ve onarımı	35	73	3.646.937

(**) Gizlenmiş girişimlere ait bilgilerin aritmetik işlem sonucu elde edilmesini önlemek amacı ile verilmemiştir. (ikincil gizlilik) (***) 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu'nun gizli verilerle ilgili maddesi uyarınca girişim sayısı üç ve daha fazla olduğu halde bir veya iki girişimin hakim durumunda olması nedeniyle bilgiler verilmemiştir.

Bazı sektörlerin verileri gizlilik amacıyla açıklanmamış olsa da, toplama eklenmiş olması analiz tutarlılığının olumsuz etkilenmesini engellemiştir. Bu sektörler işletme sayıları açısından çok az olmalarından dolayı öne çıkan sektör olma ihtimali çok düşük olan sektörlerdir.

Tablo 16 : 3 Yıldız Oranlamaları (Büyüklik, Başatlık, Uzmanlaşma)

Nace Rev. 2	İşyeri Sayısı			İstihdam			Ciro		
	ei/Ei	ei/en	(ei/en)/(Ei/EN)	ei/Ei2	ei/en2	(ei/en)/(Ei/EN)2	ei/Ei3	ei/en3	(ei/en)/(Ei/EN)3
10	5,21	12,67	0,68	7,10	34,67	1,64	4,79	42,75	1,59
13	0,66	0,48	0,09	-	-	-	-	-	-
14	9,38	17,62	1,23	3,63	7,11	0,84	0,98	1,18	0,33
15	0,94	0,19	0,12	0,94	0,40	0,22	-	-	-
16	17,54	24,14	2,30	14,18	8,31	3,28	4,48	1,49	1,48
17	4,23	0,14	0,55	-	-	-	-	-	-
18	16,87	5,38	2,21	15,04	4,10	3,48	14,61	1,33	4,84
19	6,98	0,14	0,91	-	-	-	-	-	-
20	4,76	0,33	0,62	5,51	0,81	1,27	1,32	0,59	0,44
22	7,62	5,19	1,00	3,20	5,04	0,74	0,84	2,60	0,28
23	10,42	7,90	1,36	9,48	21,54	2,19	9,60	36,99	3,18
25	6,03	14,71	0,79	3,95	5,92	0,91	5,45	4,30	1,80
27	11,44	2,38	1,50	3,74	1,20	0,86	3,87	0,94	1,28
28	2,29	0,38	0,30	2,72	1,06	0,63	1,78	0,60	0,59
29	4,17	0,14	0,55	-	-	-	-	-	-
31	4,31	4,76	0,56	2,90	2,65	0,67	1,93	0,65	0,64
32	4,10	1,71	0,54	1,48	0,64	0,34	0,30	0,07	0,10
33	7,61	1,67	1,00	5,59	1,07	1,29	7,15	0,54	2,37

Tablo 16'da 3 Yıldız Analizine göre yapılmış oranlamalar mevcuttur. Bu oranlamaların hiçbirinden eşik üzeri değer almayan sektörler ayıklanarak Tablo 17 oluşturulmuştur. 18 alt sektörde yapılan analiz sonucunda 8 alt sektör hiçbir kriterden eşik üzeri değer alamadığı için hariç tutulmuştur.

İşyeri sayısı oranlamaları incelendiğinde, 14 kodlu Giyim Eşyalarının İmalatı 2 kriterde, 16 kodlu Ağaç, ağaç ürünleri ve mantar ürünleri imalatı 3 kriterde ve 18 kodlu kayıtlı medyanın basılması ve çoğaltılması 2 kriterde eşik değer üzerinde olup öne çıkmaktadır. İstihdamda 10 kodlu Gıda ürünleri imalatı 2 kriterde, 16 kodlu Ağaç, ağaç ürünleri ve mantar ürünleri imalatı ise yine 2 kriterde eşik üzerinde yer almış olup, büyüklük kriterinde eşige çok yakın bir değer almıştır. Son olarak ciroda ise 10 kodlu gıda ürünleri imalatı, 18 kodlu kayıtlı medyanın basılması ve çoğaltılması, 23 kodlu diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı alt sektörleri 2'şer kriterden eşik değeri üzerinde yer almışlardır.

Tablo 17 : Eşik Değer Üzerindeki Oranlar

Nace Rev. 2	İşyeri Sayısı			İstihdam			Ciro		
	ei/Ei	ei/en	(ei/en)/(Ei/EN)	ei/Ei	ei/en	(ei/en)/(Ei/EN)	ei/Ei	ei/en	(ei/en)/(Ei/EN)
10	--	12,67	--	--	34,67	1,64	-	42,75	1,59
14	--	17,62	1,23	--	7,11	--	--	--	--
16	17,54	24,14	2,30	14,18	8,31	3,28	--	--	1,48
18	16,87	--	2,21	--	--	3,48	14,61	--	4,84
20	--	--	--	--	--	1,27	--	--	--
22	--	--	1,00	--	--	--	--	--	--
23	--	--	1,36	--	21,54	2,19	--	36,99	3,18
25	--	14,71	--	--	5,92	--	--	--	1,80
27	--	--	1,50	--	--	--	--	--	-1,28
33	--	--	1,00	--	--	1,29	-	-	2,37

Tablo 18 : Kriterlere göre Yıldız Alan Sektörler

	İşyeri Sayısı			İstihdam			Ciro		
	Büy.	Baş.	Uzm.	Büy.	Baş.	Uzm.	Büy.	Baş.	Uzm.
10 - Gıda ürünleri imalatı		*		*	*		*	*	
14 - Giyim eşyalarının imalatı		*	*	*					
16 - Ağaç, ağaç ürünleri ve mantar ürünleri imalatı	*	*	*	*	*				*
18 - Kayıtlı medyanın basılması ve çoğaltılması	*		*			*	*		*
20 - Kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı						*			
22 - Kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı			*						
23 - Diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı			*	*	*		*	*	
25 - Mak.ve tçhzt hariç, fabrikasyon metal ürünleri imalatı		*		*					*
27 - Elektrikli teçhizat imalatı			*						*
33 - Makine ve donanımların kurulumu ve onarımı			*			*			*

Yapılan analiz sonucunda, sadece 16 kodlu ağaç, ağaç ürünleri ve mantar ürünleri imalatı 3 yıldız alabilmiştir. İşyeri sayısı açısından 3 yıldız alan ağaç, ağaç ürünleri ve mantar ürünleri imalatı istihdamda da başatlık ve uzmanlaşmadan yıldız alıp büyüklükte de eşik değerlerin çok az altındadır. Bualt sektörün kapsamı TÜİK tarafından;

“Kereste, kontrplak, kaplama, ahşap konteyner, ahşap yer kaplamaları, ahşap kiriş ve pre-fabrik ahşap yapıların imalatını kapsamaktadır. Üretim süreci; çubuklar halinde kesilen kütüklerden ya da tornalara da diğer biçim verme araçları kullanılarak şekillendirilen keresteden başlayan ahşap ürünlerin, testereleme, planyalama, biçim verme, lamine etme ve birleştirilmesini içerir. Kereste ya da biçimi değiştirilen diğer ahşap ürünler, daha sonra ayrıca planyalanabilir ya da düzleştirilebilir ve ahşap sandıklar gibi nihai ürünler içinde birleştirilebilir. Kereste ve diğer biçim değiştirilmiş tahtalar sonradan rendelenebilir veya düzleştirilebilir ve nihai ürünlerle birleştirilebilir, örneğin tahta muhafazalar. Bıçkı atölyelerinin faaliyetleri haricinde, bu bölüm, imal ettikleri özel ürünler temeline göre alt bölümlere ayrılmıştır.”

Alt başlıklar şöyledir:

- 16.1 Ağaçların biçilmesi ve planyalanması
- 16.2 Ağaç, mantar, kamış ve örgü malzeme ürünü imalatı
- 16.21 Ahşap kaplama paneli ve ağaç esaslı panel imalatı
- 16.22 Birleştirilmiş parke yer döşemelerinin imalatı
- 16.23 Diğer bina doğramacılığı ve marangozluk ürünlerinin imalatı
- 16.24 Ahşap konteyner imalatı
- 16.29 Diğer ağaç ürünleri

Şekil 11 : 162911 - Ahşaptan yapılan iş aletleri, alet gövdeleri, alet sapları, süpürge veya fırça gövdeleri ve sapları, pipo imalatı için ağaç bloklar, ayakkabı ve botların çeşitli tipteki kalıpları

(TOBB, 2013)

Şekil 12 : 162210 - Birleştirilmiş Parke Paneller

TOBB'dan alınmış olan haritalarda da görüldüğü üzere aslında TRB2 Bölgesi'nin ağaç, ağaç ürünleri ve mantar ürünleri imalatında öne çıkmasının sebebi; bu alanlarda çok ilerlemiş olmasından ziyade çevre bölgelerin bu alanla fazla iştiğal etmemiş olmasıdır. Tabii ki bölgenin iç dinamikleri göz önünde bulundurulduğunda gerek istihdam ve gerekse yerel birim sayısına göre 2 yıldız alan sektörlerle beraber özellikle Van ili ve Van'ın Erciş ilçesi için 3 yıldız alacak düzeyde olmasa da ağaç, ağaç ürünleri ve mantar ürünleri imalatı öne çıkmaktadır.

Üst bölge olarak Türkiye alındığında, TRB2 Bölgesi'nde 3 yıldız alan sektör bulunmamaktadır. Tablo 19'da 3 Yıldız Analizi'ne göre yapılmış oranlamalar sonrasında hiçbirinden eşik üzeri değer almayan sektörler ayıklanarak Tablo 20 oluşturulmuştur. 18 alt sektörde yapılan analiz sonucunda 9 alt sektör hiçbir kriterden eşik üzeri değer alamadığı için hariç tutulmuştur.

İşyeri sayısı oranlamaları incelendiğinde 14 kodlu Giyim Eşyalarının İmalatı 2, 16 kodlu Ağaç-Ağaç ürünleri ve mantar ürünleri imalatı, 18 kodlu kayıtlı medyanın basılması ve çoğaltılması ve 23 kodlu diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı eşik değer üzerinde olup öne çıkmaktadır. İstihdamda 10 kodlu gıda ürünleri imalatı, 23 kodlu diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı 2 kriterde eşik üzerinde yer almıştır. Bunun yanında 22 kodlu kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı ve 25 kodlu makine ve teçhizat hariç- fabrikasyon metal ürünleri imalatı istihdamda başatlık kriterinde eşiği geçmiş olup uzmanlaşma kriterinde de eşiğe çok yakın bir değer almıştır. Son olarak ciroda ise 10 kodlu gıda ürünleri imalatı ve 23 kodlu diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı alt sektörleri 2'şer kriterden eşik değer üzerinde yer almışlardır.

Tablo 19 : Eşik Değer Üzerindeki Oranlar

Ürünler	İşyeri Sayısı			İstihdam			Ciro		
	ei/Ei	ei/en	(ei/en)/ (Ei/EN)	ei/Ei	ei/en	(ei/en)/ (Ei/EN)	ei/Ei3	ei/en	(ei/en)/ (Ei/EN)
10	-	12,67	--	--	34,67	2,63	--	42,75	2,68
14	-	17,62	1,06	--	7,11	--	V-	--	--
15	-	-	--	--	-	--	V-	--	--
16	-	24,14	3,36	--	8,31	--	--	--	1,04
18	-	5,38	1,46	--	-	--	--	--	1,27
22	-	5,19	0,98	--	5,04	--	--	--	--
23	-	7,90	1,80	--	21,54	1,64	--	36,99	6,07
25	-	14,71	0,98	--	5,92	--	--	--	V-
27	-	V-	1,06	--	-	V-	--	--	--

Eşik değer üzerinde yer alan alt sektörler her geçen eşik değeri için bir yıldız verildiğinde aşağıdaki tablo oluşmaktadır. Görüldüğü üzere üst bölge olarak Türkiye alındığında her ne kadar 3 yıldız alan bir alt sektör çıkmasa da benzer alt sektörler yine 2 yıldız alıp öne çıkmıştır.

Tablo 20 : Kriterlere göre Yıldız Alan Sektörler

	İşyeri Sayısı			İstihdam			Ciro		
	Büy.	Baş.	Uzm.	Büy.	Baş.	Uzm.	Büy.	Baş.	Uzm.
10		*			*	*		*	*
14		*	*		*				
15									
16		*	*		*				*
18		*	*						*
22		*	*		*				
23		*	*		*	*		*	*
25		*	*		*				
27			*						

HERFINDAHL HIRSCHMAN ENDEKSİ

Tablo 21 : Yerel Birim Sayısına göre Yoğunlaşma

Nace Rev. 2	TRB2(ei/en)	TRB2 HHI
10	12,7	160
11	0,0	0
12	0,0	0
13	0,5	0
14	17,6	310
15	0,2	0
16	24,1	583
17	0,1	0
18	5,4	29
19	0,1	0
20	0,3	0
21	0,0	0
22	5,2	27
23	7,9	62
24	0,0	0
25	14,7	217
26	0,0	0
27	2,4	6
28	0,4	0
29	0,1	0
30	0,0	0
31	4,8	23
32	1,7	3
33	1,7	3
	100,0	1423
		0,792
		1127

Tablo 22 : Çalışan Sayısına göre Yoğunlaşma

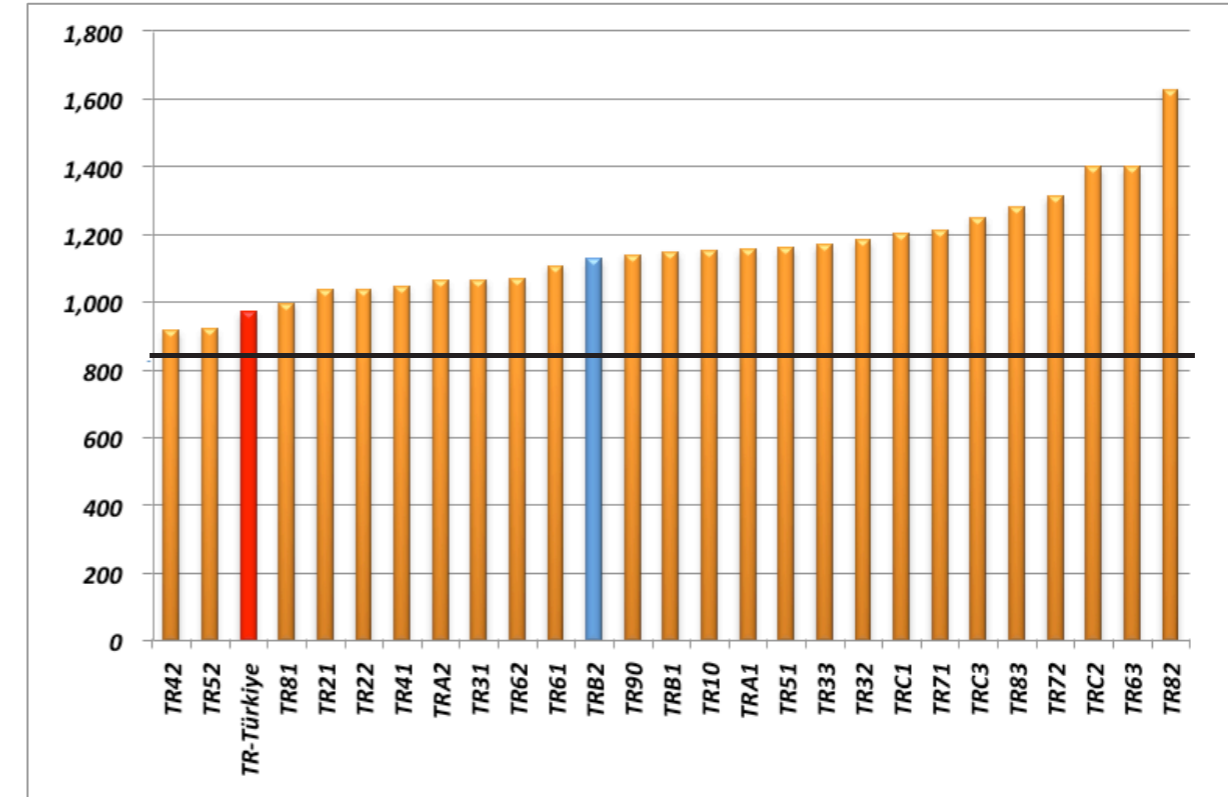
Nace Rev. 2	TRB2(ei/en)	TRB2 HHI
10	34,7	1202
11	0,0	0
12	0,0	0
13	0,0	0
14	7,1	51
15	0,4	0
16	8,3	69
17	0,0	0
18	4,1	17
19	0,0	0
20	0,8	1
21	0,0	0
22	5,0	25
23	21,5	464
24	0,0	0
25	5,9	35
26	0,0	0
27	1,2	1
28	1,1	1
29	0,0	0
30	0,0	0
31	2,7	7
32	0,6	0
33	1,1	1
	100,0	1875
		0,583
		1094

(Düz. HHI)

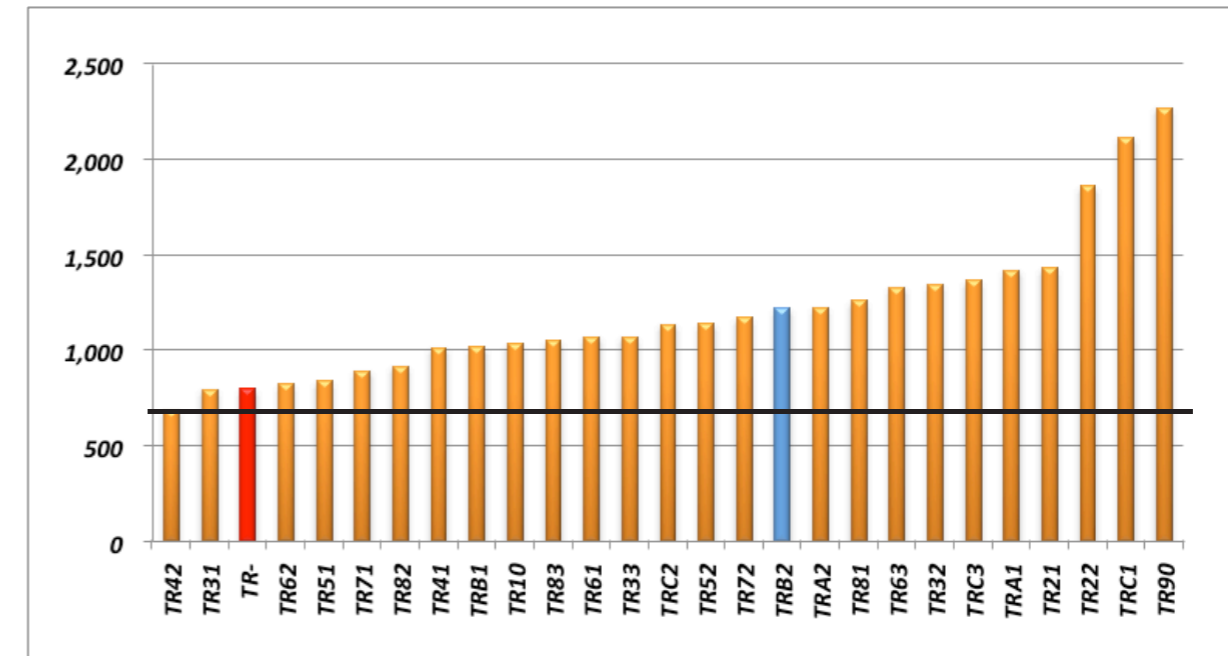
(HHI Nor. Katsayısı)

Yerel birim sayısı ve çalışan sayısına göre HHI uygulandığında öne çıkan sektörler ile 3 yıldız analizi ile öne çıkan sektörler birbiriyle uyumaktadır.

Şekil 13 : Yerel Birim Sayısına göre Yoğunlaşma, HHI

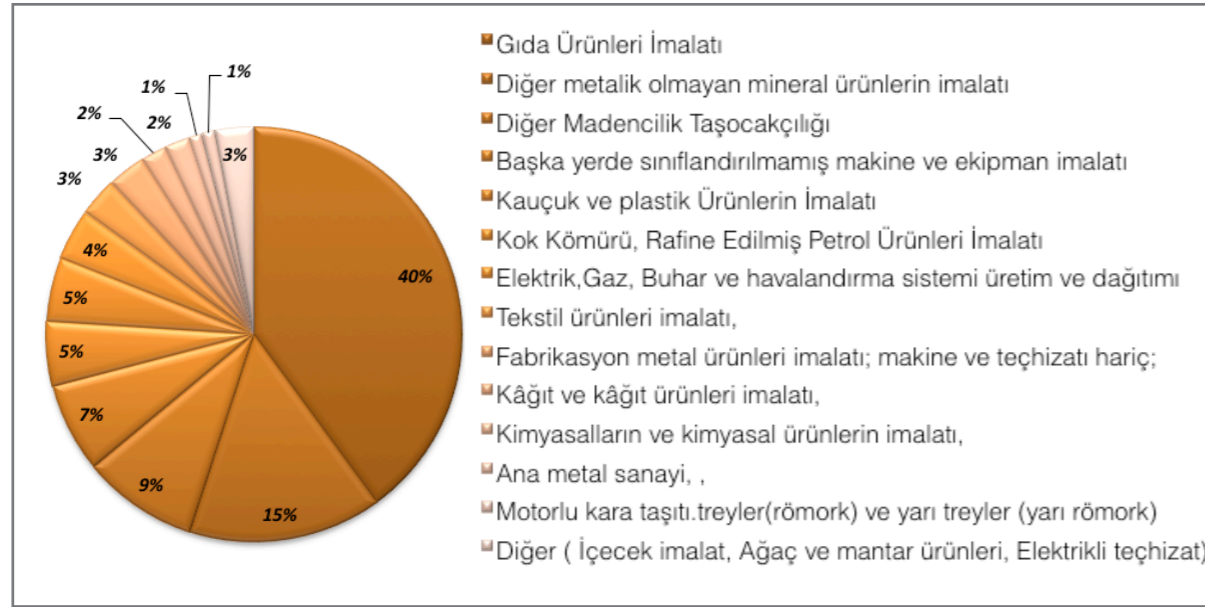

Şekil 14 : Çalışan Sayısına Göre Yoğunlaşma, HHI

Aşağıdaki görsellerde Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'ndan temin edilmiş verilere göre il bazlı işletmelerin faaliyet alanlarına göre dağılımları verilmiştir. Bu görsellerde öne çıkan alanlar HHI ve 3 yıldız analizini desteklemekle beraber bu analizlerde öne çıkan sektörlerin daha çok hangi illerden kaynaklandığı görülebilir.

Şekil 15 : Van İli Sanayi İşletmeleri Dağılımı

(BSBT, 2012)

Şekil 16 : Muş İli Sanayi İşletmeleri Dağılımı

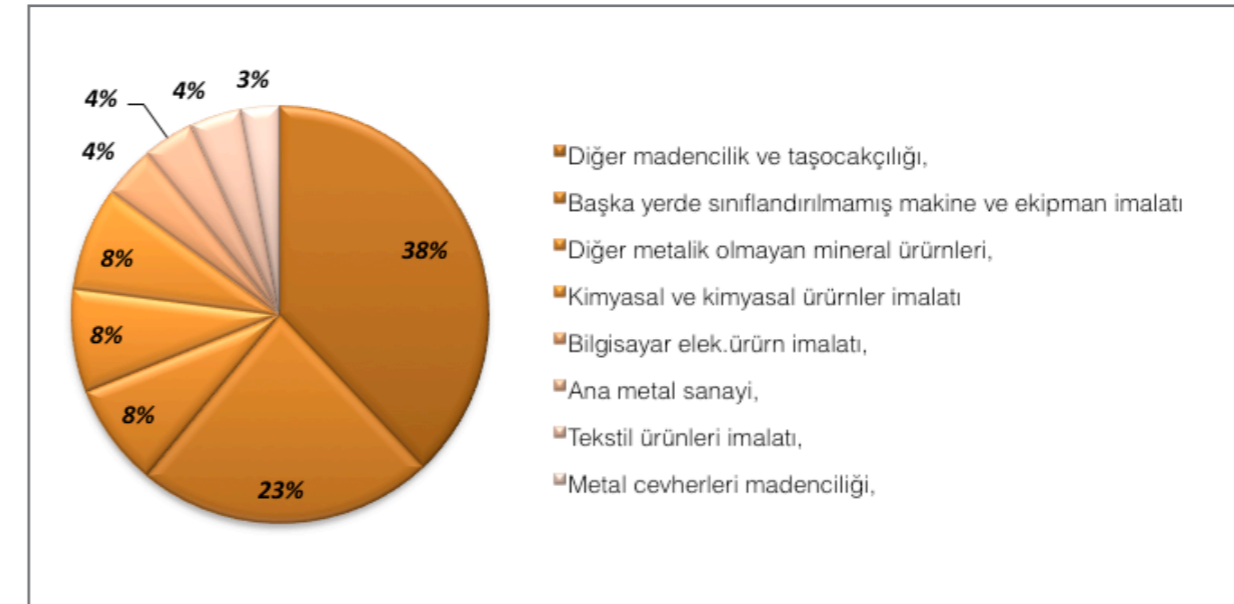
(BSBT, 2012)

Şekil 17 : Bitlis İli Sanayi İşletmeleri Dağılımı

(BSBT, 2012)

Şekil 18 : Hakkari İli Sanayi İşletmeleri Dağılımı

(BSBT, 2012)

5. CAZİBE MERKEZLERİNİ DESTEKLEME PROGRAMI (CMDP)

2010 yılında Kalkınma Bakanlığı, Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı, Van Valiliği ve Van İl Özel İdaresi'nin işbirliği ile programlama çalışmaları başlatılmıştır. Bu kapsamda, Van ilinde turizm sektöründe canlılığın sağlanması amacıyla, Urartu Müzesi, Abalı Kayak Tesisi ve Van Gölü İnci Tur Gemi Alımı projeleri uygulamaya alınmıştır. 2010 yılında başlatılan bu projelerin uygulaması devam etmektedir.

Projelerin uygulanmasından Van İl Özel İdaresi sorumlu olup, uygulamaların 2013 yılı sonunda tamamlanması planlanmaktadır. Toplam bütçeleri sırasıyla;

- 7,9 milyon TL olan Urartu Müzesi Projesi için 7,8 milyon TL
- 4,9 milyon TL olan Abalı Kayak Tesisi Projesi için 4,4 milyon TL
- 2,7 milyon TL olan Van Gölü İnci Tur Gemi Alımı Projesi için ise 2,5 milyon TL 2010 yılında Van İl Özel İdaresi'ne aktarılmıştır.

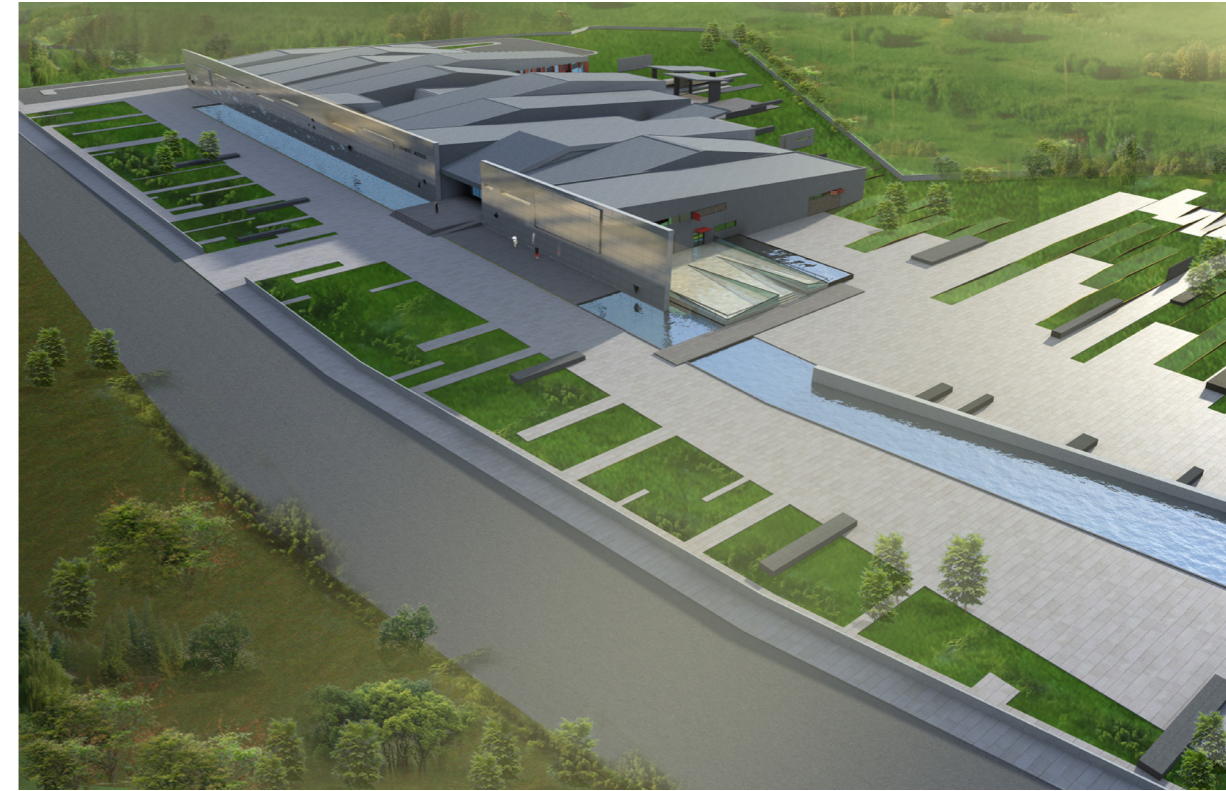
2010 Yılında Başlatılan Projelere İlişkin Gerçekleşmeler

Van Gölü İnci Tur Gemi Alımı Projesi kapsamında 2 adet Katamaran tipi deniz otobüsü (70 kişilik) doğrudan temin usulüyle satın alınarak, Van İl Özel İdaresi bünyesinde oluşturulan Gemi İşleri Bürosunca, turizm hizmetlerinde kullanılmaktadır. Proje tamamlanmıştır.

Abalı Kayak Tesisi Projesi kapsamında; telesiyej tesisine ait; komple temel betonlar, kontrol odaları, hat güzergâhındaki taşıyıcı direkler ve makara takımları imalat ve montajı, sabit kalemler taşıyıcılar ve çelik halat sistemi gerçekleştirilmiştir. Proje tamamlanmıştır.

Urartu Müzesi

Projesi kapsamında ise; projenin uygulanacağı yer konusunda çalışmalar tamamlanarak proje yer tahsisi gerçekleştirilmiş olup projenin teknik ve mimari çizimleri hazırlanmıştır. Projenin ihalesi tamamlanmış, sözleşmesi imzalanmış, temeli atılmış olup, kaba inşaatı tamamlanmış ve çevre düzenleme projesine başlanmıştır. Proje kapsamında 7,8 milyon TL aktarılmış olup, ayrıca 23.544.233,11 TL ilave ödenek talep edilmiştir. Proje toplam maliyeti 31.341.877,11 TL olarak hesaplanmıştır. Söz konusu talebe yönelik olarak, maliyet artışlarına ilişkin gerekçe raporu istenmiştir. İş artışları için teknik gerekçe raporu ve ek ödenek talep yazısı 13.05.2013 tarihinde Kalkınma Bakanlığı'na gönderilmiştir.

Urartu Müzesi Projesi

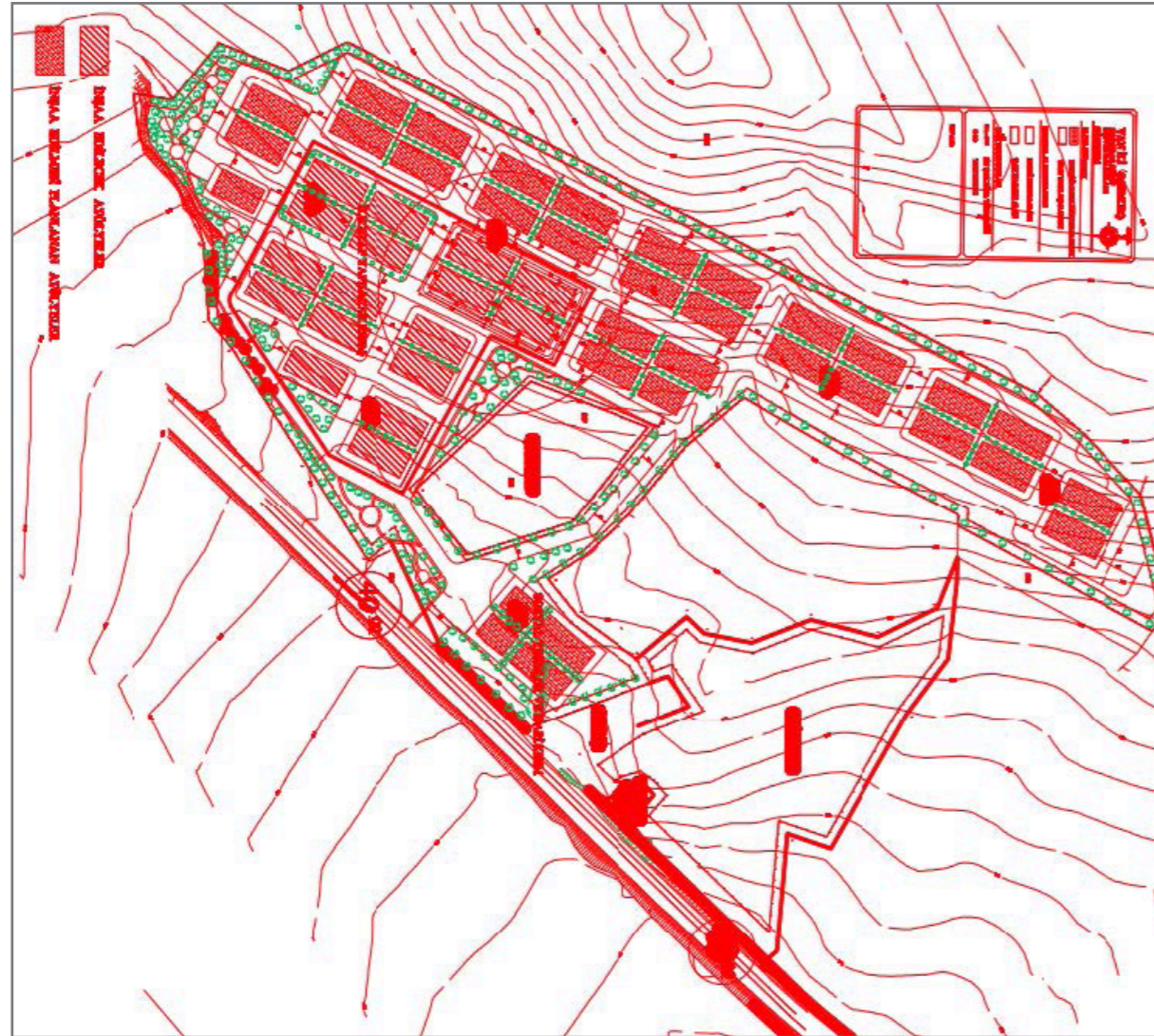
Van İli CMDP 2011 Yılı Uygulaması

2011 yılı YPK Kararı ile Programın kalkınma ajanslarının koordinasyonunda yürütülmesi kararlaştırılmıştır. 2011 yılında Programın, Van uygulaması için Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı'na 23.750.000 TL ödenek aktarılmıştır. 2011 yılında teklifi edilen projelerden; "Tekstil Kent Projesi" ve "Tuşba Fuar ve Kongre Merkezi Projesi"ne yönelik olarak hazırlanmış fizibilite raporları uygun bulunmuş olup, projelerle ilgili çalışmalar başlatılmıştır. Bu projeler "Emek Yoğun Sanayinin Bölgeye Çekilmesi ve KOBİ'lerin Desteklenmesi" önceliği kapsamında yürütülecek ana faaliyetler içerisinde de yer almaktadır.

Tekstilkent Projesi

Proje ile tekstil ve konfeksiyon alanında batı illerinde faaliyet gösteren işletmelerin, Van'da kurulması planlanan ihtisas küçük sanayi sitesi benzeri bir model dahilinde, Van'a taşınmasının teşvik edilmesi amacıyla altyapısı hazır, yapım işleri bitmiş bir Tekstil İhtisas Organize Sanayi Bölgesi'nin oluşturulması amaçlanmıştır.

Tekstilkent Projesi vaziyet planı (1.etap:300da)

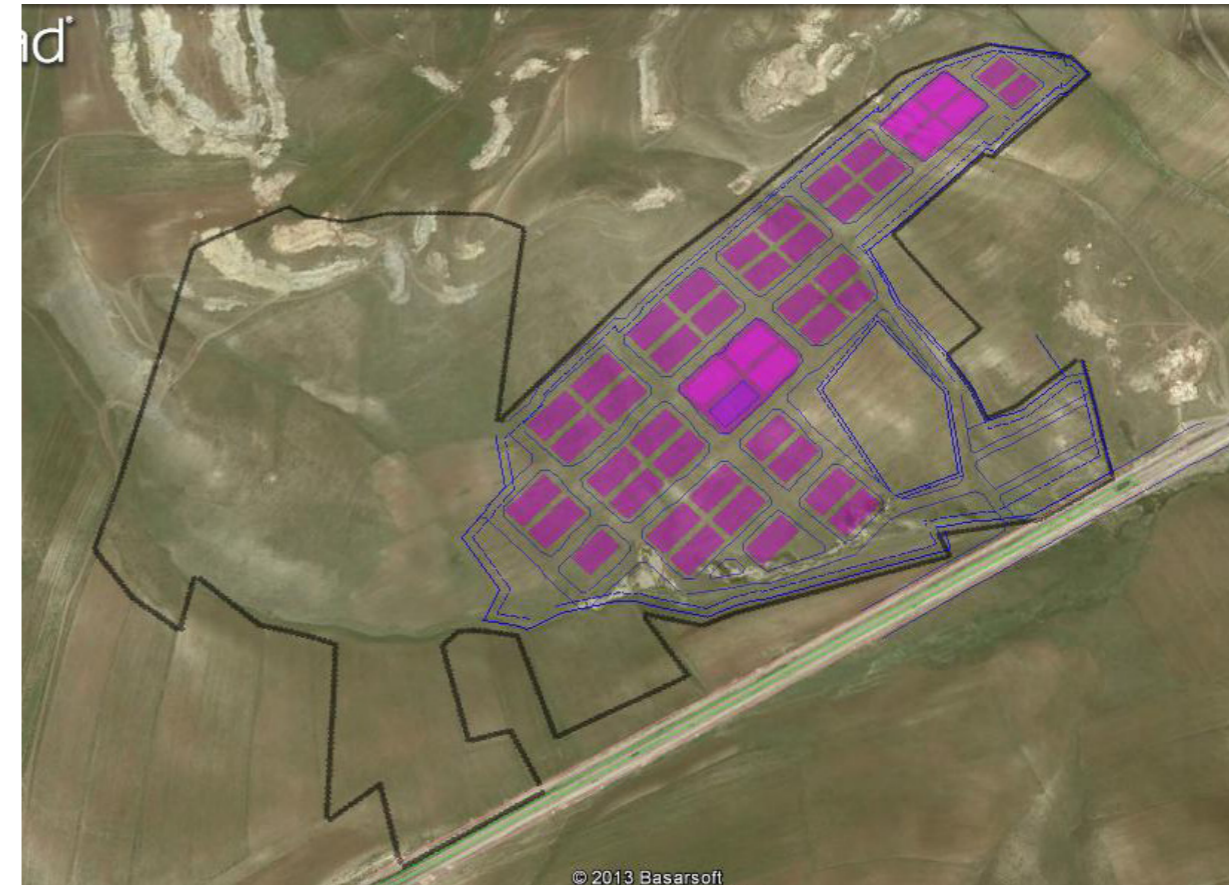
Tekstilkent projesinin toplam proje maliyeti 34.597.307 TL olarak öngörülmektedir. Proje kapsamında tip proje ile projelendirilmiş 750 m² ve 1500 m² büyüklüğünde işlikler ile toplam 25.500 m²'lik kapalı alan inşaatı ve altyapısının yapımı planlanmaktadır. Kapalı alan ve sosyal tesislerin mimari ve diğer mühendislik projeleri tamamlanmış olup, ihale ilanı yapılmıştır. 2013 Haziran ayında ihale sonucuna göre yüklenici firma belirlenecektir.

Planlanan 25.500m² kapalı alanda 17 adet 1500 m²'lik işletme (ihtiyaca göre 1500m²'lik

işletmeler 2 adet 750m² 'lik işletme olarak tahsis edilecektir) inşa edilecektir. Diğer alanlar ise kullanıcı taleplerine göre altyapısı tamamlanmış şekilde yatırımcılara parsel olarak tahsis edilecektir. Proje kapsamında hedeflenen toplam kapalı alan 205.500m² olup, 14.600 kişinin istihdam edilmesi beklenmektedir.

Doğu Anadolu Kalkınma Ajansının İstanbul, Adana ve Bursa'da yerleşik tekstil firmaları nezdinde yürüttüğü ön talep toplama çalışması neticesinde, 26 tekstil firmasının toplam 107.000 metrekare kapalı alan ve arsa tahsisi talep ettiği belirtilmektedir.

Projenin yer durumuna ilişkin olarak ilk etapta Van İli, Kurubaş Bölgesinde yer alan 300.000 m² büyüklüğünde bulunan hazine arazisi 264.000 TL bedel ödenerek devralınmış ve proje kapsamında gerçekleştirilecek altyapı projeleri için ihaleye çıkmıştır. Projenin altyapı ihaleleri tamamlanmış olup, sözleşmeler imzalanmıştır. Altyapı inşaatları devam etmektedir. Ayrıca; Tekstilkent Projesi için ayrılan 300 da alana ek olarak aynı lokasyonda 269 da alanın daha kamulaştırması yapılarak, proje için ayrılan toplam arazi miktarı 569 da'ya yükseltilmiştir.

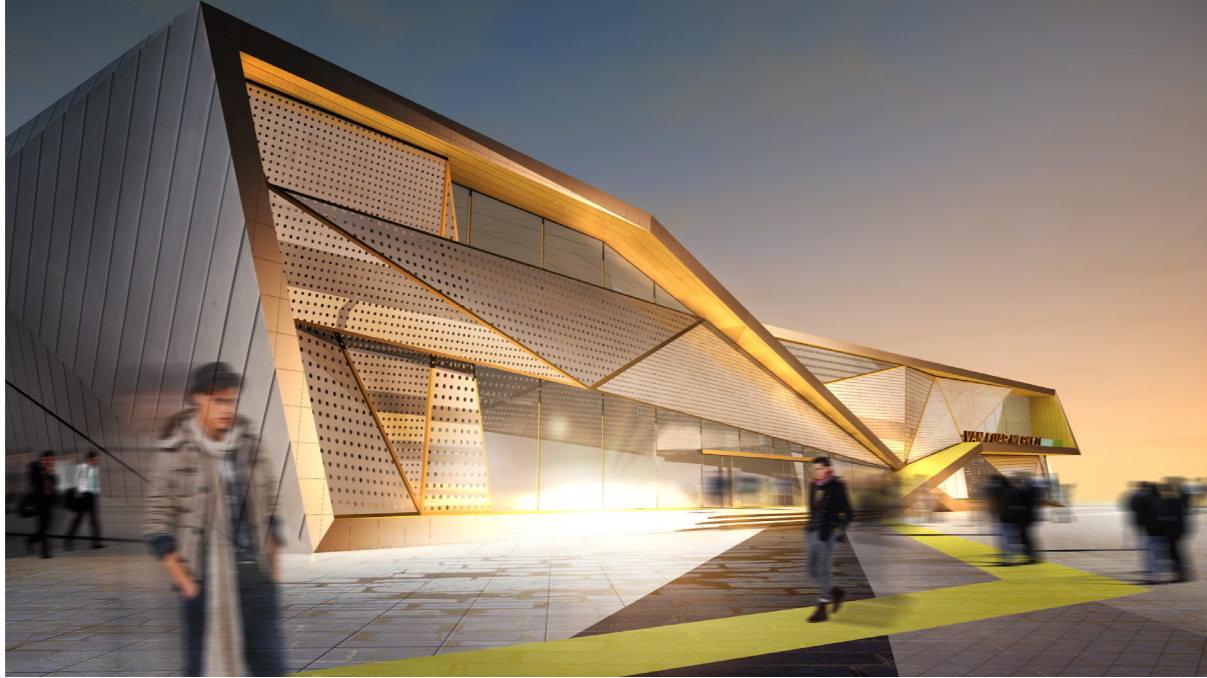
Tekstilkent Projesi

- Tekstilkent Projesi'nin ihtisas OSB hüviyeti kazanması için Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na başvuruda bulunulmuştur.

Tuşba Fuar ve Kongre Merkezi Projesi

Proje ile KOBİ'lerin, STK'ların ve diğer kuruluşların tanıtım, eğitim, danışmanlık, pazarlama, sosyal etkinlik, teknik destek, iletişim gibi birçok alandaki faaliyetlerine katkı sağlamak üzere Van ve çevre illerde ihtiyaca cevap verebilecek nitelikte bir Fuar ve Kongre Merkezi'nin kurulması planlanmaktadır.

Tuşba Fuar ve Kongre Merkezi

Toplam proje maliyeti 13.034.000 TL olarak öngörülmektedir. Bu projenin kentte faaliyet göstermekte olan KOBİ'lere yönelik olarak; doğru tanıtım ile sinerji yaratma ve KOBİ'lerin imajlarının güçlendirilmesi, KOBİ'lerin pazarlama yeteneklerinin geliştirilmesi, kentte fuar ve festival kültürünün yerleştirilmesi ve KOBİ'lerin bu süreçte dahil edilmesi, KOBİ'lerin satış ve kar artışı elde etmelerine destek olacak tanıtım sayesinde yurtiçi ve yurtdışı pazarlarına ulaşım imkanlarını sağlaması planlanmaktadır.

Proje kapsamında oluşturulacak fiziki mekânda 17 yıldır düzenlenen Van Asya Uluslararası İpek Yolu Turizm, Ticaret ve Sanayi Fuarı, sektörel ayırım gözetilerek ulusal ve uluslararası ihtisas fuarları, yılda en az 12 adet bilimsel toplantı ile kongre ve diğer sosyal faaliyetler gerçekleştirilmesi planlanmaktadır.

Proje ile teknik ve kapasite bakımından uygun yeterliliğe sahip bir fuar ve kongre merkezinin Van İli'nde yapılması, Van İli'ni ulusal ve özellikle uluslararası alanda tercih edilen bir destinasyon merkezi haline getireceği öngörülmektedir. Projenin ihalesi tamamlanmış olup, sözleşme imzalanarak yüklenici firmaya yer teslimi yapılmıştır. 2013 Nisan ayında proje inşaatına başlanmıştır. Kaba inşaatı biten Fuar ve Kongre Merkezinin şu anda çevre düzenlemesi ve teşhir-tanzim çalışmaları devam etmektedir.